

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Screening van LVB in de jeugdstrafrechtketen

Evaluatie van de pilot SCIL 14-17

- EINDRAPPORT -

Auteurs

Willemijn Smit
Lisanne Wichgers
Maartje Timmermans

Amsterdam, 4 augustus 2017
Publicatienr. 16225

© 2017; Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.
Auteursrechten voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, digitale verwerking of anderszins, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het WODC.

Voorwoord

Gedurende de periode januari tot en met april 2017 werd in de jeugdstrafrechtketen een pilot uitgevoerd met betrekking tot de screening van LVB (licht verstandelijke beperking) onder jeugdige justitiabelen. RegioPlan voerde in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum (WODC) gelijktijdig een evaluatie van deze pilot uit. Het doel van de pilot was om ervaring op te doen met de afname van het screeningsinstrument SCIL 14-17 en de signalering van LVB-problematiek en bejegening van jeugdige justitiabelen met een LVB te verbeteren. Daarnaast werd beoogd om bij een geconstateerde vermoedelijke LVB zo mogelijk en nodig de advisering en begeleiding van jongeren aan te passen. De uitkomsten van het onderzoek moeten aanknopingspunten bieden voor het doen van verbetersuggesties in geval van de SCIL 14-17 landelijk wordt toegepast in de jeugdstrafrechtketen.

Voor de uitvoering van dit evaluatieonderzoek zijn wij dank verschuldigd aan alle pilotmedewerkers van de instanties betrokken bij de pilot SCIL 14-17 in de jeugdstrafrechtketen, te weten de Raad voor de Kinderbescherming (regio's Amsterdam, Rotterdam en Gelderland), Jeugdreclassering (regio's Rotterdam en Gelderland), Halt (regio Rotterdam) en de kleinschalige voorzieningen (regio's Amsterdam, Rotterdam en Gelderland). Ook zijn wij dankbaar voor de prettige samenwerking met Arend Lock, projectleider van de pilot. Daarnaast hebben wij voor dit onderzoek gebruik mogen maken van de expertise van enkele officieren van justitie, de William Schrikker Groep en de ontwikkelaars van de SCIL 14-17.

Tot slot danken wij ook de leden van de begeleidingscommissie voor de kundige en betrokken wijze waarop zij dit onderzoek hebben begeleid:

- Dhr. em. prof. dr. Wim Slot (voorzitter) – Vrije Universiteit Amsterdam
- Mw. drs. Ingrid Schuurs - ministerie van Veiligheid en Justitie, Directie Sanctietoepassingen en Jeugd
- Mw. drs. Essy van Dijk - Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, ministerie van Veiligheid en Justitie (projectbegeleider)
- Mw. dr. Claudia van der Put - Faculteit der Maatschappij en Gedragwetenschappen, Universiteit van Amsterdam

Maartje Timmermans
Projectleider RegioPlan

Amsterdam, 4 augustus 2017

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Doel, vraagstelling en opzet onderzoek	1
Opzet en uitvoering pilot	1
Ervaring met afname SCIL 14-17	2
Uitkomst SCIL en aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding	2
Aandachtspunten voor mogelijke implementatie	3
Summary	6
Objective, research question and design of the study	6
Design and implementation of the pilot	6
Experiences with administering the SCIL 14-17	7
SCIL results and adjustments to approach, advice and guidance	7
Areas of attention regarding possible implementation	8
1 Inleiding	11
1.1 Aanleiding onderzoek	11
1.2 Achtergrond SCIL 14-17	11
1.3 Onderzoeksvragen	12
1.4 Opzet van het onderzoek	13
1.5 Leeswijzer	15
2 Beoogde opzet en uitvoering pilot	17
2.1 Samenvatting	17
2.2 Organisatie pilot	17
2.3 Omvang en kenmerken bereikte doelgroep	19
2.4 Beoogde doelgroep	22
2.5 Bevorderende en belemmerende factoren uitvoering pilot	22
3 Ervaring met afname SCIL 14-17	25
3.1 Samenvatting	25
3.2 Tijdsduur en locatie	25
3.3 Moment van afname	25
3.4 Reactie van jongeren en ouders	26
3.5 Bevorderende en belemmerende factoren	28
4 Resultaat SCIL-afname en waardering	30
4.1 Samenvatting	30
4.2 Vaststelling indicatie voor LVB	30
4.3 Aanpassing bejegening/advies/begeleiding	32
4.4 Afstemming met ketenpartners	33
4.5 Waardering SCIL en verbeter suggesties in geval van implementatie	35
5 Samenvatting en conclusie	38
5.1 Doel, vraagstelling en opzet onderzoek	38
5.2 Opzet en uitvoering pilot	38
5.3 Ervaring met afname SCIL 14-17	39
5.4 Uitkomst SCIL en aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding	39
5.5 Aandachtspunten voor mogelijke implementatie	40
Webenquête	42
Bijlage 1 - Webenquête	43
Bijlage 2 – Slotenquête	50

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Samenvatting

S

Samenvatting

Doel, vraagstelling en opzet onderzoek

In januari 2017 is de pilot SCIL 14-17 gestart in de jeugdstrafrechtketen. Het doel van de pilot was om ervaring op te doen met de SCIL in de jeugdstrafrechtketen (ten behoeve van een eventuele landelijke implementatie van de SCIL 14-17) en de signalering van LVB-problematiek en bejegening van jeugdige justitiabelen met een LVB te verbeteren. Daarnaast werd beoogd om bij een geconstateerde vermoedelijke LVB zo mogelijk en nodig de advisering en de begeleiding van jongeren aan te passen. De pilot ging gepaard met evaluatieonderzoek. De evaluatie had betrekking op de uitvoering van de pilot, de ervaring van ketenpartners met de afname van de SCIL, de mate waarin de uitkomsten van de SCIL hebben geleid tot aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding en de waardering van de SCIL door betrokken medewerkers.

De onderzoeksvragen die in deze evaluatie beantwoord moesten worden vroegen enerzijds om informatie op casusniveau (uitkomst SCIL, omstandigheden bij afname et cetera), anderzijds om informatie over de uitvoering van en de ervaringen met de pilot als geheel. De informatie op casusniveau is ontsloten door middel van een webenquête. Pilotmedewerkers vulden na iedere SCIL-afname een webenquête in over de betreffende casus (n=179). In de webenquête beantwoordden medewerkers vragen over kenmerken van de casus, hun ervaring met afname van de SCIL, de uitkomst van de SCIL, eventuele aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding, et cetera. De overige informatie is verkregen door middel van interviews met betrokkenen bij de pilot, zowel bij de start van de pilot als na afloop van de pilot (n=24). Ook zijn interviews afgenomen bij officieren van justitie (n=2) en de William Schrikker Groep (WSG) (n=1), en heeft contact plaatsgevonden met de ontwikkelaars van de SCIL (n=2).

In de onderstaande paragrafen worden de conclusies weergegeven van het onderzoek. Daarnaast wordt ingegaan op enkele aanknopingspunten die de evaluatie heeft opgeleverd, voor verbeteringen ten behoeve van de mogelijke landelijke implementatie van de SCIL 14-17 in de jeugdstrafrechtketen.

Opzet en uitvoering pilot

De pilot SCIL 14-17 is in drie regio's uitgevoerd bij verschillende ketenpartners in de jeugdstrafrechtketen, te weten Rotterdam, Amsterdam en Gelderland. De RvdK en de kleinschalige voorzieningen hebben deelgenomen in alle drie regio's, jeugdreclassering in de regio's Rotterdam en Gelderland en Halt in de regio Rotterdam. Per regio is een projectgroep gevormd, bestaande uit minimaal één afgevaardigde per deelnemende ketenpartner, de zogenoemde denkers. De denkers waren het aanspreekpunt voor de projectleider van de pilot.

Voorafgaand aan de pilot heeft tussen de denkers en de projectleider afstemming plaatsgevonden. De gemaakte samenwerkingsafspraken hadden betrekking op het delen van de SCIL-uitkomst, met als doel dat de uitkomsten door andere partners kunnen worden benut en om te voorkomen dat de SCIL niet voor een tweede keer bij dezelfde jongere wordt afgenomen. De zogenoemde doeners hebben de SCIL afgenomen. Het was aan de doeners zelf om te bepalen welke jongeren op basis van doelgroepbepaling in aanmerking kwamen voor SCIL-afname.

Met ketenpartners is gesproken over hun verwachtingen vooraf ten aanzien van de bruikbaarheid en de haalbaarheid van de afname van de SCIL. Ten aanzien van de bruikbaarheid waren betrokkenen redelijk positief over de SCIL. Verwacht werd dat bij jongeren een vermoeden van LVB zou worden geïndiceerd waar medewerkers dat op voorhand niet zouden verwachten. Ten aanzien van de haalbaarheid, meer specifiek de beoogde SCIL-afnames, waren ketenpartners vooraf kritisch. De beoogde aantallen ten behoeve van de pilot werden door alle ketenpartners, met uitzondering van Halt, niet realistisch geacht vanwege de lage instroom en het geringe aantal zaken dat in aanmerking komt voor SCIL-afname. Gedurende de pilot wees de praktijk dit ook uit en zijn stimulerende maatregelen ingezet, met als belangrijkste maatregel de afname van SCIL bij schoolverzuimzaken in aanvulling op afname bij alleen 'overige strafzaken'.

In totaal zijn 179 SCIL's afgenomen (het betrof 148 overige strafzaken en 31 schoolverzuimzaken). De meerderheid van de SCIL's is afgenomen door medewerkers van de RvdK en medewerkers van Halt. Vanwege de doelgroepbepaling (de inclusiecriteria en contra-indicaties) kwam niet alle casuïstiek in aanmerking voor SCIL-afname. Uiteindelijk bleek dat in 22 unieke casussen waarin de SCIL werd afgenomen de jongere niet voldeed aan alle inclusiecriteria, of dat een contra-indicatie van toepassing was. In de helft van deze casussen werd vervolgens op basis van de SCIL-score een indicatie voor LVB vastgesteld. Of dit in deze casussen ten onrechte is geïndiceerd, is niet bekend, maar in geval van landelijke implementatie van de SCIL is aandacht voor een juiste toepassing van de inclusie- en exclusiecriteria cruciaal om te voorkomen dat ten onrechte wordt geconcludeerd dat een jongere wel of niet vermoedelijk functioneert op het niveau van een LVB.

Na afloop van de pilot is aan de medewerkers gevraagd hoe het aantal SCIL-afnames zich verhoudt tot de totale caseload/instream van de medewerker, om zodoende zicht te krijgen op de vraag of de beoogde doelgroep voor SCIL-afname is bereikt. Geschat wordt dat bij ongeveer twee op de drie jongeren waarmee contact is geweest geen SCIL is afgenomen. Mogelijk kwamen jongeren niet in aanmerking voor SCIL-afname of had dit te maken met praktische factoren, waaronder tijdgebrek. Overigens kwamen jongeren op basis van leeftijd volgens medewerkers het vaakst niet in aanmerking voor SCIL-afname.

Ervaring met afname SCIL 14-17

In de meeste gevallen duurde het afnemen van de SCIL tussen de 5 en 15 minuten. In casussen waar het afnemen van de SCIL langer duurde dan 15 minuten, werd vaak een indicatie voor LVB vastgesteld. In twee derde van de casussen werd de SCIL afgenomen op kantoor. Daarna werd de SCIL het meest afgenomen op het politiebureau, gevolgd door afname bij de jongere thuis. De SCIL is hoofdzakelijk afgenomen aan het eind van het gesprek. Medewerkers kozen ervoor om de SCIL aan het eind van het gesprek af te nemen, omdat andere zaken op dat moment belangrijker waren om eerst te bespreken (zoals lopende zaken of opdrachten die de jongere moest maken). Het voordeel echter van SCIL-afname aan het begin van het gesprek is dat de medewerker na afloop van SCIL-afname indien nodig direct zijn/haar bejegening kan aanpassen.

Jongeren reageerden veelal coöperatief op de afname van de SCIL. Bij slechts 7 casussen (5%) leverde afname van de SCIL weerstand op; zij vonden het vermoeiend of kleinerend, voelden zich gecontroleerd tijdens het invullen van de SCIL of waren sceptisch over wat er met de SCIL wordt gemeten. Ook de reactie van ouders/verzorgenden op de afname van de SCIL was overwegend coöperatief. In minder dan de helft van de casussen is de uitkomst van de SCIL met jongeren besproken en in minder dan een kwart van de casussen met ouders. Voor het (nog) niet bespreken van de uitkomst zijn in de webenquête verschillende redenen genoemd, veelal praktisch van aard. Maar in de interviews is meermaals aangedragen dat behoefte is aan meer handvatten voor het bespreken van de uitkomst met jongeren en ouders in geval van een LVB-indicatie. Dit geldt ook voor het introduceren van de SCIL bij de jongere (en ouder(s)). In de training voorafgaand aan de pilot is daar naar de ervaring van medewerkers te weinig aandacht voor geweest. Bij een eventuele landelijke implementatie van de SCIL is dit een aandachtspunt. Het betreft dan niet alleen aandacht voor het bespreken van de uitkomst, maar ook aandacht voor het proces erna. Welke handelingsmogelijkheden hebben medewerkers/welke handelingsperspectieven kunnen zij meegeven aan jongeren en ouders?

Uitkomst SCIL en aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding

De interpretatie van de medewerker van de SCIL-score komt niet geheel overeen met de vastgestelde afkapwaarden voor een vermoeden van een LVB. In 8 casussen is door de medewerker geen indicatie voor LVB vastgesteld waar de SCIL-score dit op basis van de afkapwaarde wel zou impliceren. Daarnaast is in 3 casussen ten onrechte een vermoeden van LVB door de medewerker geconstateerd. Ook hiervoor

geldt dat voorlichting over en naleving van de afkapwaarden voor de afzonderlijke leeftijden cruciaal is om te voorkomen dat ten onrechte een vermoeden voor LVB wordt geïndiceerd (of andersom).

Op basis van de SCIL-score is in 38 procent van de strafzaken (exclusief schoolverzuimzaken) een indicatie voor een LVB vastgesteld. Hierbij moet worden benadrukt dat het aantal keren dat een vermoeden van LVB is geïndiceerd niets zegt over de werkelijke prevalentie van LVB in de jeugdstrafrechtketen, onder meer vanwege de doelgroepbepaling. Bovendien zijn er signalen dat voorselectie heeft plaatsgevonden, dat wil zeggen dat de SCIL is afgenomen juist bij jongeren waar reeds werd vermoed dat sprake is van een LVB.

Bij 3 op de 5 casussen is er overeenstemming tussen het vermoeden van de medewerker over mogelijke aanwezigheid van LVB voorafgaand aan afname van de SCIL en de uiteindelijke SCIL-score. Mogelijk betekent dit dat in de overige casussen een vermoeden van LVB niet (of op een later moment) gesignaleerd zou zijn door de medewerker. De potentiële meerwaarde van de SCIL manifesteert zich in de eerste plaats in deze casussen. Daarnaast kan de SCIL in de overige casussen ook van meerwaarde zijn, omdat de SCIL-score een bevestiging kan zijn voor de medewerker dat hij/zij op het goede spoor zit (of juist niet).

Naast een verbeterde signalering van LVB-problematiek biedt de SCIL-uitkomst de mogelijkheid om hiermee rekening te houden bij de bejegening, de advisering en de begeleiding van de jongere naar passende hulp en ondersteuning. In de casussen waarin volgens de medewerker op basis van de SCIL een indicatie voor LVB is vastgesteld, is gevraagd of zij de jongere anders zijn gaan bejegenen. Slechts één op de vijf medewerkers zei dit wel gedaan te hebben. Wanneer het een casus van de RvdK betrof met een indicatie voor LVB is nagevraagd of de LVB-indicatie heeft geleid tot advisering van een werk-/leerstraf gericht op de LVB-doelgroep en of de indicatie heeft geleid tot advisering van de WSG. Voor beide vragen geldt dat dit in slechts 18 procent van de casussen met een LVB-indicatie het geval was. Wanneer het een casus van jeugdreclassering, Halt of kleinschalige voorziening met een indicatie voor LVB betrof, is nagevraagd of de LVB-indicatie van invloed is op de hulpverlening/begeleiding. In 47 procent van de casussen werd aangegeven dat de indicatie (waarschijnlijk) wel van invloed is geweest.

De SCIL-uitkomst was gedurende de pilot derhalve zeer beperkt van invloed op het advies van de RvdK. Mogelijk waren de vragen over de opvolging van de SCIL niet in alle casussen relevant (bijvoorbeeld in casussen waarin de RvdK geen leerstraf of jeugdreclassering adviseerde), maar in de interviews kwam ook de discussie aan bod over de vraag of IQ-gegevens nodig zijn alvorens een LVB-specifieke leerstraf en/of advisering van WSG mogelijk is. In casussen van jeugdreclassering, Halt en kleinschalige voorzieningen lijkt de SCIL-uitkomst daarentegen iets meer van invloed te zijn op het vervolgtraject. Desalniettemin is duidelijk geworden dat de vraag 'hoe nu verder', bij een casus met een indicatie voor LVB, bij de afzonderlijke ketenpartners in geval van landelijke implementatie van de SCIL nadere uitwerking vraagt.

Aandachtspunten voor mogelijke implementatie

De evaluatie van de pilot SCIL biedt een aantal aanknopingspunten voor verbetering indien besloten wordt de SCIL landelijk te implementeren bij (een deel van) de ketenpartners in de strafrechtketen.

De pilot heeft uitgewezen dat aandacht voor inclusiecriteria, contra-indicaties en afkapwaarden van belang is om te voorkomen dat ten onrechte een vermoeden van LVB wordt geïndiceerd (of andersom). Het digitaliseren van de SCIL kan dit knelpunt verhelpen. Een bijkomend praktisch voordeel van digitalisering is dat medewerkers te allen tijde de SCIL kunnen inzetten. Het 'niet op voorraad' zijn van de SCIL is dan niet (meer) aan de orde.

De feitelijke afname van de SCIL is zonder problemen verlopen. Medewerkers zijn tevreden over de eenvoud van het instrument en zowel jongeren als ouders hebben overwegend positief gereageerd op de SCIL-afname. Onder medewerkers bestaat wel behoefte aan handvatten over hoe zij de SCIL het beste kunnen introduceren bij jongeren. Gedurende de pilot heeft de introductie op uiteenlopende wijze plaatsgevonden: van heel vaag tot heel concreet. De ontwikkelaar van de SCIL is voorstander van

een neutrale introductie: “ik wil de SCIL afnemen om een beeld te krijgen van je kennis, zodat ik daar in het vervolg rekening mee kan houden.” Met een neutrale introductie wordt discussie over het beladen begrip ‘LVB’ voorkomen. Dit geldt ook voor de wijze waarop de SCIL-uitkomst (dus het vermoeden van LVB) wordt genoteerd in de rapportages/hulpverleningsplannen. Enerzijds met het oog op zorgvuldige overdracht naar ketenpartners, anderzijds ter voorkoming van stigmatisering van de jongeren.

In de eenvoud van het instrument schuilt misschien het gevaar dat door pilotmedewerkers weinig gewicht en/of gevolg wordt toegekend aan de SCIL-uitkomst. Bij eventuele landelijke implementatie is het daarom belangrijk om, mede in het kader van het creëren van draagvlak, te benadrukken dat de SCIL een wetenschappelijk onderbouwd en gevalideerd screeningsinstrument is en niet een willekeurige opsomming van 14 vragen. Met de SCIL kan met een redelijke mate van betrouwbaarheid worden vastgesteld of iemand vermoedelijk functioneert op LVB-niveau. Onvoldoende kennis/begrip bij de pilotmedewerkers van de zeggingskracht en voorspellende waarde van de SCIL is naar alle waarschijnlijkheid mede debet geweest aan de beperkte invloed die de SCIL heeft gehad op de advisering en begeleiding van de jongere gedurende de pilot. Daarnaast ontbreekt het aan eenduidige richtlijnen wanneer en welk diagnostisch onderzoek in aanvulling op de screening met de SCIL moet worden gedaan om meer gefundeerde uitspraken te kunnen doen over de verstandelijke vermogens van de betreffende jongere. Ten slotte zal de jeugdstrafrechtketen een visie moeten ontwikkelen over het palet aan aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding van jongeren bij een indicatie voor LVB op basis van de SCIL.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Summary

S

Summary

Objective, research question and design of the study

In January 2017, the SCIL 14-17 pilot was launched in the Dutch juvenile criminal justice system. The aim of the pilot was to gain experience with the SCIL¹ in the juvenile criminal justice system (for the purpose of possible national implementation of the SCIL 14-17), and to identify problems relating to mild intellectual disability (MID) and improve the approach to juveniles with a MID in the justice system. An additional intention was to appropriately adjust advice and guidance concerning juveniles identified with an assumed MID, if possible and necessary. The pilot was accompanied by an evaluation. The evaluation related to the execution of the pilot, the experience of chain partners with administering the SCIL, the extent to which SCIL results have led to adjustments to approach, advice and guidance, and the appreciation of the SCIL by the pilot staff involved.

The research questions to be answered in this evaluation both required case-level information (SCIL results, circumstances during administration, etc.), and information regarding the execution of and experiences with the pilot in its entirety. The case-level information was gathered by means of an online questionnaire. After each SCIL administration, the pilot staff completed an online questionnaire regarding the case concerned (n=179). In the online questionnaire they answered questions on case characteristics, their experience with administering the SCIL, the results of the SCIL, possible adjustments to approach, advice and guidance, etc. The rest of the information was gathered by means of interviews with those involved both at the start and after the pilot (n=24). In addition, interviews were conducted with public prosecutors (n=2) and the William Schrikker Groep (WSG)² (n=1). The developers of the SCIL have also been contacted (n=2).

Below, the conclusions of the study are presented. Furthermore, the evaluation yielded a number of leads for improvement on behalf of possible national implementation of the SCIL 14-17 in the juvenile criminal justice system, which are discussed in the last section.

Design and implementation of the pilot

The SCIL 14-17 pilot was implemented with various chain partners in the juvenile criminal justice system in the regions of Rotterdam, Amsterdam and Gelderland. The Child Care and Protection Board (*Raad voor de Kinderbescherming*, RvdK) and the small-scale local facilities participated in all three regions; the juvenile probation services in the regions of Rotterdam and Gelderland; and Halt³ in the region of Rotterdam. In each region a project group was established, consisting of a minimum of one representative per participating chain partner, the so-called thinkers. The thinkers were the contact points for the pilot project leader.

Before the start of the pilot, coordination took place between the thinkers and the project leader. The cooperation arrangements that were made concerned sharing the SCIL results, so as to enable other partners to use the results in order to prevent the SCIL from being administered twice to the same juvenile. The so-called doers administered the SCIL. Based on the definition of the target group, it was up to the doers themselves to decide which juveniles were eligible for administration of the SCIL.

Beforehand, we spoke with chain partners about their expectations regarding the usability and feasibility of administering the SCIL. With regard to usability, the partners involved were fairly positive about the SCIL. It was anticipated that some juveniles would be identified as persons with an assumed MID, whereas the pilot staff wouldn't have expected this in advance. With respect to feasibility, chain partners were critical of the intended number of SCIL screenings to be administered. With the exception of Halt, nearly all chain partners regarded the intended numbers for the purpose of the pilot as unrealistic due to the low inflow and the small number of cases that qualify for administration of SCIL. During the

¹ The SCIL is a screening instrument for intelligence and mild intellectual disability.

² The William Schrikker Groep is a national organisation for youth protection, juvenile probation and foster care.

³ Halt is a Dutch organisation with a national network of offices which aims to prevent and combat juvenile crime.

pilot practical experience corroborated this expectation and incentives were introduced, the most important of which was to allow SCIL administration in cases of school absenteeism in addition to SCIL administration in 'other criminal cases' only.

A total number of 179 SCIL screenings were administered (including 148 'other criminal cases' and 31 school absenteeism cases). The majority of the SCIL screenings were administered by the RvdK and Halt. Due to the definition of the target group (inclusion criteria and contraindications) not all case histories qualified for administration of the SCIL. Ultimately, it turned out that in 22 unique cases in which the SCIL was administered, the juveniles concerned did not meet all inclusion criteria, or that a contraindication applied. Subsequently, based on the SCIL scores, in half of these cases a MID indication was decided. It is not known whether or not this has resulted in incorrect indications, however, in case of national implementation of the SCIL, it is of vital importance to pay attention to the correct application of the inclusion and exclusion criteria in order to prevent incorrect conclusions as to whether or not a juvenile presumably functions at MID level.

After the pilot, the pilot staff were asked about the number of SCIL screenings they had administered in relation to their total caseload/inflow, to gain insight into whether or not the intended SCIL target group was reached. An estimate of approximately two out of three juveniles who had had contact with the pilot staff had not been subjected to the SCIL. Possibly these juveniles were not eligible for the SCIL, or practical factors were involved, including a lack of time. According to the pilot staff, the main cause of ineligibility for the SCIL was the age of the juveniles involved.

Experiences with administering the SCIL 14-17

In most cases administering the SCIL took between 5 and 15 minutes. In cases where administering the SCIL took longer than 15 minutes, a MID indication was often decided. In two-thirds of the cases the SCIL was administered at the office. Most other SCIL screenings were administered at the police station, followed by a smaller number which were administered in the juvenile's home. Most SCIL screenings were administered at the end of the conversation. The pilot staff chose to administer the SCIL at the end of the conversation, because it was important to discuss other issues first (such as current affairs or assignments the juvenile had to do). However, the advantage of administering the SCIL at the beginning of the conversation is that this allows the pilot staff to adjust the way they approach the juvenile, if necessary.

Juveniles had a cooperative attitude towards the SCIL. In only 7 cases (5%) SCIL administration was met with resistance; these juveniles thought the screening was tiring and belittling; they felt controlled when filling out the SCIL; or were sceptical about the purpose of the SCIL. Parents/guardians also reacted cooperatively to the SCIL. In fewer than half of the cases the SCIL results were discussed with the juveniles and in fewer than a quarter of the cases with parents. In the online questionnaire, several reasons were mentioned for not (yet) discussing the results, most of them practical in nature. However, it was brought up several times in the interviews that there is a need for more guidelines to discuss the results with juveniles and parents when a MID is indicated. This also applies to the introduction of the SCIL to juveniles (and parent(s)). In the training that preceded the pilot, too little attention was paid to these aspects according to the experience of the pilot staff. With regard to the possible national implementation of the SCIL this is an area of attention. Attention should not only be paid to discussing the results, but also to the ensuing process. What possibilities for action do the pilot staff have/what action perspectives can they provide juveniles and parents with?

SCIL results and adjustments to approach, advice and guidance

The interpretations of the pilot staff of the SCIL scores do not completely match the specified cut-off values regarding an assumed MID. In 8 cases, no MID indication was decided by the pilot staff, whereas based on the cut-off values, the SCIL scores in fact pointed to an assumed MID. Furthermore, in 3 cases

the pilot staff incorrectly identified an assumed MID. Here too, information on and compliance with the cut-off values of the individual age groups is of vital importance to prevent incorrect identification of a MID assumption (or vice versa).

Based on the SCIL scores, in 38 percent of the criminal cases (excluding school absenteeism cases) a MID indication was decided. It should be emphasised that, partly because of the definition of the target group, the number of times an assumed MID was identified is not representative of the actual prevalence of MID in the juvenile criminal justice system. Moreover, there are signs that a preselection was made, in other words, that the juveniles who were already assumed to have a MID were subjected to the SCIL.

In 3 out of 5 cases there is a match between the assumption of the pilot staff regarding the possible presence of a MID before administering the SCIL and the eventual SCIL score. This may mean that in the other cases an assumption of a MID would not be identified by the pilot staff (or only at a later point in time). The potential added value of the SCIL first and foremost manifests itself in these cases. In addition, the SCIL may be of additional value in the other cases too, because the SCIL score could confirm that the pilot staff are on the right track (or the opposite).

In addition to improved identification of problems relating to MID, the SCIL result provides the opportunity to take these problems into account in the approach, advice and guidance concerning the juvenile, with the aim to find adequate assistance and support. In the cases where, according to the pilot staff, a MID indication had been decided based on the SCIL, the question was asked whether the pilot staff had started approaching the juveniles differently. Only one out of five pilot staff members said this was the case. With regard to RvdK-cases with a MID indication, the question was asked whether the MID indication had led to the recommendation of a community service order or training order aimed at the MID target group, and whether the indication had led to the recommendation of WSG involvement. With regard to both questions, this only applied to 18 percent of the cases with a MID indication. When cases of the juvenile probation service, Halt or small-scale local facilities were concerned, the question was asked whether the MID indication had had an influence on the assistance/guidance offered. In 47 percent of the cases it was mentioned that the indication had (probably) had an influence.

Thus, during the pilot, the SCIL results only to a very limited extent had an influence on the advice of the RvdK. Possibly, the questions on compliance with the SCIL were not relevant in all cases (for instance in cases where the advice of the RvdK did not include a training order or juvenile probation), however, in the interviews a discussion also took place on the question whether IQ data are necessary before recommending a MID-specific training order and/or the involvement of the WSG. By contrast, in cases of the juvenile probation service, Halt and small-scale local facilities the SCIL results have a somewhat larger influence on the follow-up process. Nevertheless, it has become clear that the question ‘how to proceed further?’ in cases with a MID indication requires further detailing on behalf of the individual chain partners in case the SCIL is to be implemented nationally.

Areas of attention regarding possible implementation

The evaluation of the SCIL pilot offers a number of leads for improvement in case it is decided that the SCIL 14-17 is implemented nationally at (a number of) chain partners in the criminal justice system.

The pilot shows that it is important to pay attention to inclusion criteria, contraindications, and cut-off values in order to prevent incorrect identification of a MID assumption (or vice versa). Digitalising the SCIL might correct this bottleneck. An additional practical advantage of digitalisation is that it enables the pilot staff to use the SCIL at any time. The problem that SCIL is ‘not in stock’ no longer exists then.

There were no difficulties with regard to the actual administration of the SCIL. The pilot staff are satisfied with the simplicity of the instrument and both the juveniles and parents mainly reacted positively to the SCIL. There is, however, a need among the pilot staff for guidelines on how to introduce the SCIL to juveniles. During the pilot, the screening was introduced in various ways: from very vague to very specif-

ic. The developer of the SCIL advocates a neutral introduction: “I would like to use the SCIL to obtain a picture of your understanding, so I can take this into account in the future.” A neutral introduction prevents discussion of the emotionally charged notion of ‘MID’. This also applies to the way the SCIL results (the assumed MID) are entered in the reports/assistance plans. On the one hand, with an eye to careful referral to chain partners, on the other hand to prevent stigmatisation of the juveniles involved.

The simplicity of the instrument carries the risk that the pilot staff do not give much weight to and/or act upon the SCIL results. Therefore, with regard to possible national implementation, partly in the context of creating a broad base, it is important to emphasise that the SCIL is a scientifically based and validated screening instrument and not a random list of 14 questions. With the SCIL, the assumption that someone functions at MID level can be identified with a reasonable level of reliability. The fact that the pilot staff had insufficient knowledge/understanding of the expressiveness and predictive value of the SCIL is, in all likelihood, one of the causes that the SCIL only had a limited influence on the advice and guidance concerning the juveniles during the pilot. Furthermore, unambiguous guidelines are lacking as to what diagnostic research is required when in addition to the SCIL to be able to make more reliable statements about the intellectual capabilities of the juveniles concerned. To conclude, the juvenile criminal justice system will have to develop a view on the range of adjustments to the approach, advice and guidance concerning juveniles with a MID indication based on the SCIL.

Inleiding

1

1 Inleiding

1.1 Aanleiding onderzoek

Het ministerie van Veiligheid en Justitie en organisaties in de jeugdstrafrechtketen willen meer aandacht besteden aan een passende strafrechtstoepassing bij jongeren met een licht verstandelijke beperking (LVB). Door het Coördinerend Beraad Jeugd is evenwel geconstateerd dat de jeugdstrafrechtketen te kort schiet in de signalering van LVB-problematiek. De screener voor intelligentie en licht verstandelijke beperking (SCIL) biedt hiervoor een handvat. De SCIL is een screeningsinstrument waarmee een indicatie wordt verkregen of iemand functioneert op het niveau van een LVB. Met de SCIL kan alleen een vermoeden voor LVB worden gesignaleerd. Een uitgebreide IQ-test is nodig om uitsluitsel te bieden over de aanwezigheid van een LVB.⁴

Het screeningsinstrument is ontwikkeld voor gebruik in de justitiële keten en in eerste instantie toegepast bij volwassenen (SCIL 18+). In 2015 is een variant van het instrument voor 14-17-jarigen verschenen. Recent heeft een pilot plaatsgevonden bij Bureau Halt met toepassing van de SCIL bij jongeren in de leeftijd 14-17. Begin 2017 is de pilot SCIL 14-17 in de gehele jeugdstrafrechtketen gestart. Het doel van de pilot was om ervaring op te doen met de SCIL 14-17 in de jeugdstrafketen en de signalering van LVB-problematiek en bejegening van jeugdige justitiabelen met een LVB te verbeteren. Daarnaast werd beoogd om bij een geconstateerde vermoedelijke LVB zo mogelijk en nodig de advisering en begeleiding van jongeren aan te passen. De pilot vond plaats in drie regio's, te weten Rotterdam, Amsterdam en Gelderland. De pilot had een doorlooptijd van vier maanden. Tijdens de pilotperiode namen de organisaties in de jeugdstrafrechtketen de SCIL af bij schoolverzuimzaken en overige strafzaken.

Regioplan heeft de pilot SCIL 14-17 geëvalueerd. De evaluatie heeft betrekking op de uitvoering van de pilot, de ervaring van ketenpartners met de afname van de SCIL, de mate waarin de uitkomsten hebben geleid tot aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding en de waardering van de SCIL door betrokken organisaties. De uitkomsten van het onderzoek moeten aanknopingspunten bieden voor het doen van verbetersuggesties in geval van landelijke implementatie van de SCIL 14-17 in de jeugdstrafrechtketen. Het onderzoek heeft *niet* het doel om uitspraken te doen over de prevalentie van (vermoedelijke) LVB in de jeugdstrafrechtketen. De rapportage die voorligt, doet verslag van de bevindingen van de pilotevaluatie.

1.2 Achtergrond SCIL 14-17

In 2011 zijn Kaal et al. gestart met de ontwikkeling van een screeningsinstrument (SCIL 18+) waarmee mensen met LVB makkelijker herkend kunnen worden. De aanleiding voor de ontwikkeling was de behoefte binnen de justitieketen om mensen met een LVB beter (eerder) te herkennen met het oog op een passende bejegening, advisering en begeleiding binnen de keten. Daarnaast bestond meer specifiek bij de Dienst Justitiële Inrichtingen de wens om meer zicht te krijgen op de prevalentie van (vermoedelijke) LVB binnen het gevangeniswezen.

Kaal et al. stelden zichzelf tot doel te komen tot een valide en betrouwbaar instrument dat snel en gemakkelijk te gebruiken is, ook voor professionals buiten de klinische praktijk. Om tot een dergelijk instrument te komen, is op basis van bestaande wetenschappelijke inzichten een lijst met 48 items opgesteld waarvan verwacht werd dat deze de aanwezigheid van een LVB kunnen voorspellen. Deze lijst is getest onder een groot aantal respondenten, deels met en deels zonder LVB, van wie het IQ met een intelligentietest vastgesteld was. Vervolgens is onderzocht welke items de beste voorspelling opleverden van een IQ onder of boven de 85. Deze procedure heeft geleid tot het uiteindelijke instrument met 14 items, dat in 10-15 minuten af te nemen is. In 2015 is een variant van het instrument voor 14-17-

⁴ Er is geen eenduidige definitie voor een lichte verstandelijke beperking. De criteria van een verstandelijke beperking volgens de DSM-5 zijn: een IQ van 50-55 tot ongeveer 70 bij een individueel toegepaste IQ-test; gelijktijdig aanwezige tekorten in of beperkingen van het huidige aanpassingsgedrag; begin van de beperking ligt voor het achttiende jaar. De praktijkdefinitie die in Nederland wordt gebruikt verschilt wat betreft het IQ criterium. Binnen deze definitie worden IQ waarden tussen 50 en 85 gehanteerd (De Beer, 2011).

jarigen verschenen. De twee versies bevatten inhoudelijk dezelfde items (zie volgende kopje), maar verschillen in aanspreekvorm ('je' versus 'u').

Gebruikswaarde SCIL

De SCIL is een screeningsinstrument, geen diagnostisch instrument. Met de SCIL kan met een redelijke mate van betrouwbaarheid worden vastgesteld of iemand functioneert op het niveau van een LVB. De SCIL helpt bij het identificeren van een mogelijke LVB op grond van optredende symptomen. De SCIL vraagt naar gevolgd onderwijs, contact met hulpverlening, contacten met familie en leesgedrag. Verder test de SCIL het begrip van tijd, geld, spreekwoorden en daarnaast enkele cognitieve vaardigheden op gebied van taal en rekenen. De SCIL wordt afgenomen in een een-op-eensetting. Een uitgebreide IQ-test is en blijft nodig om uitsluitel te bieden over de feitelijke aanwezigheid van een LVB.⁵ Iemand kan immers door zijn of haar levensgeschiedenis of levenswijze op enig moment functioneren op het niveau van een LVB, zonder dat duidelijk is of deze persoon al vroeg in zijn of haar jeugd deze problemen had en zonder dat met zekerheid gezegd kan worden dat deze problemen blijvend zijn.

De psychometrische eigenschappen van de SCIL zijn goed (Kaal, Nijman & Moonen, 2015). Er is gekeken naar de interne consistentie (Cronbach's alpha), test-hertest betrouwbaarheid (Pearson's r) en de validiteit (voorspellende waarde, sensitiviteit en specificiteit) van de SCIL 14-17 en 18+. De interne consistentie geeft weer in hoeverre items van het instrument hetzelfde kenmerk meten. De test-hertest betrouwbaarheid van 93% laat zien dat de score bij herhaalde afname stabiel is en nauwelijks gebaseerd is op toeval (onderzocht voor SCIL 18+). De gevonden AUC-waarden laten zien dat de kans 90% is dat iemand met een IQ lager dan 85 lager scoort op de SCIL dan iemand met een IQ hoger dan 85 (voorspellende waarde). 80 tot 85% van de geteste mensen met een IQ < 85 (resp. 16/17 jaar en 14/15 jaar) wordt door de SCIL als zodanig geclassificeerd (sensitiviteit) en 82 tot 84% van de geteste mensen met een IQ boven 85 (14/15 jaar resp. 16/17 jaar) wordt als zodanig aangemerkt (specificiteit).

1.3 Onderzoeksvragen

De hoofdvragen van het onderzoek luiden als volgt:

- Hoe ziet de huidige praktijk van signaleren eruit en wat zijn de plannen en verwachtingen voor de pilot SCIL 14-17 bij betrokken ketenpartners?
- Hoe is de pilot SCIL 14-17 bij de betrokken ketenpartners uitgevoerd?
- Wat zijn de ervaringen van de ketenpartners met betrekking tot de afname van de SCIL 14-17 tot nu toe?
- Wat zijn de resultaten van de pilot SCIL 14-17 (in termen van signaleren van LVB) tot nu toe?
- Hoe wordt de SCIL 14-17 gewaardeerd door de jeugdstrafrechtketen en welke eventuele verbeteringsuggesties kunnen worden gedaan in geval van landelijke implementatie van de SCIL 14-17?

De hoofdvragen vallen elk uiteen in een aantal deelvragen:

1. Vooraf: de huidige praktijk, beoogde opzet pilot en verwachtingen

- 1a. Wordt in de huidige praktijk door ketenpartners LVB gesignaleerd? Zo ja, op welke wijze?
- 1b. Op welke wijze is de pilot SCIL 14-17 georganiseerd? Welke ketenpartners zijn betrokken? Heeft afstemming tussen deze partners plaatsgevonden? Zo ja, welke samenwerkings- en werkspraken zijn gemaakt?
- 1c. Op welke wijze en door wie worden de jongeren geselecteerd bij wie de SCIL 14-17 wordt afgenomen?
- 1d. Welke verwachtingen hebben ketenpartners ten aanzien van de haalbaarheid en de bruikbaarheid van de afname van de SCIL 14-17?

⁵ Een LVB is geen tijdelijke conditie, maar een chronische beperking met kenmerken die zich levenslang en levensbreed uiten.

2. Uitvoering pilot conform beoogde opzet

- 2a. Is de pilot SCIL 14-17 uitgevoerd conform de beoogde opzet door de betrokken ketenpartners?
- 2b. Is de beoogde doelgroep voor afname van de SCIL 14-17 bereikt? Zo ja, hoe? Zo nee, in welk opzicht niet? Waarom niet?
- 2c. Waren er bevorderende en belemmerende factoren bij de uitvoering van de pilot SCIL 14-17?

3. Ervaring met afname van de SCIL 14-17

- 3a. Op welke wijze en onder welke omstandigheden is de SCIL 14-17 afgenomen en gescoord? Is dit conform de beoogde werkwijze? Zo nee, op welke punten niet? Waarom niet?
- 3b. Is gecontroleerd of de SCIL 14-17 al eerder bij een jongere is afgenomen? Zo ja, hoe? Indien van toepassing: is het resultaat van de SCIL gebruikt voor het vervolg (bejegening, advisering, begeleiding)?
- 3c. Hoe lang duurde afname van de SCIL 14-17 gemiddeld, minimaal en maximaal?
- 3d. Hoe reageerde de jongere op afname van en de uitslag van de SCIL 14-17?
- 3e. Waren er bevorderende en belemmerende factoren bij afname van de SCIL 14-17?

4. Aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding n.a.v. uitkomst SCIL

- 4a. Bij hoeveel en welk percentage van de jongeren, waarbij de SCIL 14-17 is afgenomen, is op basis daarvan een vermoedelijke LVB vastgesteld?
- 4b. In hoeverre correspondeert de uitkomst van de SCIL 14-17 met het beeld van de jongere op voorhand en/of tijdens het gesprek?
- 4c. Indien bij een jongere op basis van de SCIL 14-17 een vermoedelijke LVB werd vastgesteld: is, naar de beleving van de medewerker, besloten tot aanpassing van de bejegening, de geadviseerde interventie en/of begeleiding? Zo ja, in welk opzicht? Zo nee, waarom niet?
- 4d. Bij hoeveel en welk percentage van de jongeren is op basis van de uitkomst van de SCIL 14-17 een vervolgonderzoek naar LVB aangevraagd/uitgevoerd? Hoe vaak leidde dat wel/niet tot een vaststelling van een LVB (schatting)?
- 4e. Waren er bevorderende en belemmerende factoren bij de aanpassing van de bejegening, de interventie en/of de zorgverwijzing bij een LVB-score?
- 4f. Hoe is de uitkomst van de SCIL 14-17 geïntegreerd in de reguliere werkwijze van informatieverzameling en advisering t.a.v. de jongeren?
- 4g. Hebben ketenpartners die niet zelf de SCIL afnamen, waaronder gemeenten (veiligheidshuizen), politie en OM iets gedaan met de informatie die zij kregen ten aanzien van een vermoedelijke LVB? Zo ja, wat? Zijn er mogelijkheden voor toepassing, die in de pilot niet zijn gerealiseerd, maar bij deze partners wel mogelijk van meerwaarde kan zijn?

5. Waardering en eventuele verbeter suggesties in geval van landelijke implementatie van de SCIL 14-17

- 5a. Hoe wordt de toepassing van de SCIL 14-17 gewaardeerd door de betrokken medewerkers? Zien medewerkers een meerwaarde van de SCIL 14-17? Zo ja, op welke wijze? Hoe verhoudt de waardering zich tot de verwachtingen vooraf omtrent de SCIL 14-17?
- 5b. Hoe wordt toepassing van de SCIL 14-17 gewaardeerd door ketenpartners die niet zelf de SCIL 14-17 afnamen? Zien deze ketenpartners een meerwaarde van de SCIL 14-17? Zo ja, voor wie, hoe en welke?
- 5c. Zijn verbeteringen in de toepassing van de SCIL 14-17 in de jeugdstrafrechtketen mogelijk? Zo ja, welke?

1.4 Opzet van het onderzoek

De onderzoeksvragen die in deze evaluatie beantwoord moesten worden, vroegen enerzijds om informatie op casusniveau (uitkomst SCIL, omstandigheden bij afname et cetera), anderzijds om informatie over de uitvoering van en de ervaringen met de pilot als geheel. De informatie op casusniveau hebben we ontsloten door middel van een webenquête en de overige informatie door middel van interviews. De verschillende onderdelen van het onderzoek en de methoden die zijn ingezet, worden hieronder toegelicht.

Casus-specifieke webenquête

Gedurende de hele pilotperiode (9 januari-28 april 2017) stond een casus-specifieke webenquête uit. Pilotmedewerkers vulden na iedere SCIL-afname een webenquête in over de betreffende casus. In de webenquête beantwoordden medewerkers vragen over kenmerken van de casus, hun ervaring met afname van de SCIL, de uitkomst van de SCIL, eventuele aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding en de communicatie met jongeren en ouders over de uitkomst. De webenquête is opgenomen in bijlage 1.

De webenquête is in totaal 179 keer ingevuld. Het aantal feitelijke SCIL-afnames ligt naar alle waarschijnlijkheid hoger: er zijn signalen dat de SCIL mogelijk vaker is ingevuld dan de webenquête doet vermoeden.

Interviews met projectleider en 'denkers' bij start van de pilot

Bij de start van de pilot/de evaluatie zijn de projectleider en de zogenoemde denkers van de pilotorganisaties geïnterviewd. De denkers waren aanspreekpunt voor de projectleider (zie paragraaf 2.2). De projectleider is geïnterviewd over onder meer de opzet en de organisatie van de pilot en zijn verwachtingen over de haalbaarheid en de bruikbaarheid van de afname van de SCIL. Ook is dit interview benut om afspraken te maken over de precieze frequentie en vorm van afstemming tussen de projectleider SCIL en de onderzoeker. Gedurende de pilot heeft vervolgens wekelijks afstemming plaatsgevonden tussen de projectleider en de onderzoeker over de voortgang (aantal SCIL-afnames per organisatie) en de voorlopige resultaten op basis van de casus-specifieke webenquête. Deze informatie heeft de projectleider onder meer gebruikt voor een wekelijkse digitale nieuwsbrief waarin alle betrokkenen werden geïnformeerd over de stand van zaken en voorlopige resultaten van de pilot SCIL. De nieuwsbrief was bedoeld om de SCIL blijvend onder de aandacht te brengen en betrokkenen te enthousiasmeren, en om gedurende de pilot bij te sturen waar nodig (bijvoorbeeld betrokkenen te informeren over de inclusie- en exclusiecriteria voor SCIL-afname). Daarnaast zijn de denkers in de beginfase van de pilot eveneens geïnterviewd over hun verwachtingen over de haalbaarheid en de bruikbaarheid van de afname van de SCIL, samenwerkingsafspraken tussen pilotorganisaties en over de huidige praktijk ten aanzien van signalering van LVB-problematiek. In totaal zijn 8 interviews gehouden met zogenoemde denkers, waaronder één groeps gesprek met 3 denkers werkzaam in de regio Amsterdam. De 7 overige interviews zijn telefonisch afgenomen.

Webenquête beoogde versus bereikte doelgroep

De evaluatie moest inzicht bieden in de kenmerken van de bereikte doelgroep (SCIL-afnames) én hoe deze kenmerken zich verhouden tot de beoogde doelgroep voor SCIL-afname. In de webenquête hebben we daarom voor iedere casus gevraagd in hoeverre is voldaan aan de inclusie- en exclusiecriteria van de SCIL (kenmerken bereikte doelgroep).

Deze informatie zegt echter nog niets over de omvang en de kenmerken van de beoogde doelgroep. Na afloop van de pilot hebben we daarom in een tweede webenquête aan de pilotmedewerkers gevraagd hoe het aantal SCIL-afnames zich verhoudt tot de totale caseload/instroom van de medewerker. Ook hebben we in die enquête nog twee evaluatievragen voorgelegd. De tweede webenquête is opgenomen in bijlage 2.

Interviews met denkers en doeners na afloop van de pilot

Na afloop van de pilot zijn opnieuw de pilotorganisaties geïnterviewd. Dit keer is zowel met een denker als met een doener gesproken. De denkers en de doeners zijn geïnterviewd over onder meer de ervaringen met de uitvoering van de pilot, over de eventuele meerwaarde van de SCIL en verbeter suggesties voor de toepassing van de SCIL in de jeugdstrafrecht keten bij een landelijke invoering van het instrument. In totaal zijn 14 interviews afgenomen.

Interviews met overige ketenpartners

Daarnaast is gesproken met twee officieren van justitie en de William Schrikker Groep (WSG). Deze partners waren niet in de uitvoering betrokken bij de pilot, dat wil zeggen dat zij geen SCIL's afnamen, maar zij zijn wel belangrijke partners in de jeugdstrafrecht keten. Bovendien is de WSG de instelling die gespecialiseerd is op het gebied van jeugdzorg aan kinderen met een beperking, waaronder jeugdreclassering en leerplichtzaken. Deze partners zijn geïnterviewd over onder meer de huidige praktijk ten aan-

zien van de signalering van LVB-problematiek en handelingsperspectieven bij een vermoedelijke LVB. Tot slot heeft contact plaatsgevonden met de ontwikkelaars van de SCIL 14-17, te weten dr. Hendrien Kaal en dr. Xavier Moonen ten aanzien van de toepassing van de SCIL en de voorlopige uitkomsten van het onderzoek.

1.5 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een beschrijving van de beoogde opzet en uitvoering van de pilot SCIL 14-17 bij de verschillende ketenorganisaties. In hoofdstuk 3 komen de ervaringen van pilot-medewerkers met afname van de SCIL aan bod. Hoofdstuk 4 gaat in op de resultaten van de SCIL (uitgesplitst naar overige strafzaken en schoolverzuimzaken) en de waardering voor de SCIL door de pilot-medewerkers. In hoofdstuk 5 worden tot slot conclusies getrokken voor de hiervoor genoemde thema's en benoemen we aanknopingspunten voor verbetering in geval van landelijke implementatie van de SCIL in de jeugdstrafrechtketen.

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

Beoogde opzet en uitvoering pilot

2

2 Beoogde opzet en uitvoering pilot

2.1 Samenvatting

De pilot SCIL is in drie regio's uitgevoerd bij de ketenpartners RvdK, jeugdreclassering, Halt en de kleinschalige voorzieningen. Ketenpartners waren voorafgaand kritisch over de haalbaarheid van de SCIL wat betreft de beoogde aantallen SCIL-afnames. In de praktijk bleek dit ook de realiteit. De lage instroom van jongeren in combinatie met de inclusie- en exclusiecriteria waren hier onder andere debet aan. Uiteindelijk zijn uitgaande van het aantal ingevulde webenquêtes in totaal 179 SCIL's afgenomen. Niet alle casuïstiek kwam hier echter voor in aanmerking. Op basis van de kenmerken van de jongeren bleek dat in 22 casussen de jongere niet voldeed aan alle inclusiecriteria, of dat een contra-indicatie van toepassing was. Alle bevindingen met betrekking tot de organisatie en de uitvoering van de pilot, alsmede de bereikte en de beoogde doelgroep, worden in de navolgende paragrafen gepresenteerd.

2.2 Organisatie pilot

Deelnemende regio's en ketenpartners

De pilot SCIL is in drie regio's uitgevoerd bij verschillende ketenpartners in de jeugdstrafrechtketen, te weten Rotterdam, Amsterdam en Gelderland. Meer informatie over de rol en de positie van de deelnemende organisaties in de strafrechtketen is opgenomen in het volgende kader. Niet in alle regio's hebben dezelfde organisaties deelgenomen aan de pilot.

De RvdK en de kleinschalige voorzieningen hebben deelgenomen in alle drie regio's, jeugdreclassering in de regio's Rotterdam (Jeugdbescherming Rotterdam Rijnmond) en Gelderland (Jeugdbescherming Gelderland) en Bureau Halt in de regio Rotterdam. Jeugdreclassering Amsterdam (Jeugdbescherming Regio Amsterdam) was niet betrokken bij de pilot, omdat zij geen gelegenheid hadden om de SCIL binnen de gestelde termijn toe te passen.

De projectorganisatie van de pilot was als volgt. Het project werd geleid door een projectleider van het ministerie van Veiligheid en Justitie. Daarnaast is per regio een projectgroep gevormd, bestaande uit minimaal één afgevaardigde per deelnemende ketenpartner, de zogenoemde denkers. De denkers waren aanspreekpunt voor de projectleider van de pilot. De denkers hebben de projectleider in drie bijeenkomsten tussentijds geïnformeerd over de voortgang. De zogenoemde doeners hebben de SCIL afgenomen bij de jongeren en hebben de webenquête ingevuld na SCIL-afname. De SCIL's zijn afgenomen in de periode 9 januari-28 april 2017. Met de pilot werd aanvankelijk beoogd om in twee maanden tijd een aantal van 300 SCIL afnames te realiseren, verdeeld over de verschillende ketenpartners in de drie regio's. Vanwege achterblijvende aantallen SCIL-afnames is de pilot echter twee keer met een maand verlengd.

Raad voor de Kinderbescherming

De RvdK heeft in jeugdstrafzaken een voorlichtings- en adviestaak aan de officier van justitie, rechter-commissaris, raadkamer en kinderrechter. In een strafonderzoek adviseert de RvdK over een passende straf voor de jongere. Daartoe voert de RvdK een raadsonderzoek uit naar de jongere. De officier van justitie is verplicht de RvdK om inlichtingen te vragen, tenzij de zaak wordt geseponneerd. In de pilot SCIL 14-17 is de RvdK in principe de eerste instantie, na de politiefase, die in contact komt met de jongere.

Halt

De politie kan jongeren die voldoen aan de Halt-criteria (delict is een zogenaamd 'Halt-waardig feit', de jongere bekent het gepleegde feit, de jongere voldoet aan de recidiveregeling Halt en de jongere stemt in met de verwijzing naar Halt), de keuze geven om naar Halt verwezen te worden. De Halt-afdoening bedraagt maximaal 20 uur en bestaat uit een gesprek met de jongere en diens ouders, het aanbieden van excuses, eventueel het vergoeden van schade, het maken van één of meerdere leeropdrachten en soms het uitvoeren van een werkstraf. Wordt de Halt-afdoening goed doorlopen, dan voorkomt de jongere een aantekening in de justitiële documentatie. Als het een Halt-zaak betreft, is Halt in deze pilot de eerste (en enige) instantie, na de politiefase, die in contact komt met de jongere.

Jeugdreclassering

Jeugdreclassering wordt opgelegd door de kinderrechter (bij vonnis) en in een aantal gevallen ook door de officier van justitie (OM-afdoening en bij schorsing voorlopige hechtenis). Ook kan jeugdreclassering worden ingezet bij nazorg na verblijf in een justitiële inrichting. Jeugdreclassering is een vorm van jeugdzorg met verschillende functies, te weten toezicht en controle en begeleiding en ondersteuning. Jeugdreclassering wordt uitgevoerd door Gecertificeerde Instellingen. In deze pilot komt Jeugdreclassering met de jongere in contact nadat de RvdK de jongere heeft onderzocht.

Kleinschalige voorzieningen

De kleinschalige voorzieningen zijn een nieuw initiatief op het gebied van jeugddetentie. Op diverse plekken wordt met een kleinschalige voorziening geëxperimenteerd in de vorm van een pilot. Beoogd wordt om de korte periode van hechtenis zo goed mogelijk te benutten voor screening en diagnostiek en op basis daarvan de juiste ondersteuning en begeleiding in te zetten. In tegenstelling tot een justitiële jeugdinrichting kunnen jongens vanuit de kleinschalige voorziening onder voorwaarden naar hun school of werk blijven gaan. In de pilot komt de kleinschalige voorziening in contact met de jongere nadat de RvdK de jongere heeft onderzocht.

Ter voorbereiding op de pilot

Voorafgaand aan de pilot zijn de doeners getraind door de ontwikkelaar van de SCIL. In de training is informatie gegeven over de achtergrond, het doel en de opzet van de SCIL, alsmede uitleg over hoe het screeningsinstrument feitelijk te gebruiken. De bredere toepassing van de SCIL is nagenoeg open gelaten. Dat wil zeggen dat medewerkers geen richtlijnen hebben gekregen over wanneer de SCIL het beste kan worden afgenomen, op welke wijze de SCIL het beste bij jongeren kan worden geïntroduceerd en wat mogelijke vervolgstappen zijn bij een vermoeden dat een jongere functioneert op het niveau van een LVB. Voor medewerkers die niet aanwezig konden zijn of op een later moment bij de pilot zijn aangehaakt, is de training via YouTube beschikbaar gesteld. De doeners van Halt hebben de training allen gevolgd via YouTube, omdat de organisatie Halt op een later moment is aangesloten bij de pilot.

Daarnaast zijn tussen de deelnemende ketenpartners voorafgaand afspraken gemaakt over het delen van de uitkomsten, zodat de uitkomsten van de SCIL door andere partners kan worden benut en om te voorkomen dat de SCIL niet voor een tweede keer bij dezelfde jongere wordt afgenomen. Als de RvdK de SCIL afneemt, luidde de afspraak dat de informatie in het LIJ wordt opgenomen onder het kopje 'geestelijke gezondheid' en op deze wijze werd JR, die ook toegang heeft tot het LIJ, op de hoogte gesteld. Als JR de SCIL afneemt, is afgesproken dat de uitkomst ook wordt gecommuniceerd met de RvdK, omdat dit van nut is in geval de jongere recidiveert. Hetzelfde geldt voor de kleinschalige voorzieningen. Met Halt zijn hierover geen afspraken gemaakt.

Verwachtingen van ketenpartners

Met ketenpartners is gesproken over hun verwachtingen vooraf ten aanzien van de haalbaarheid en de bruikbaarheid van de afname van de SCIL. Ten aanzien van de haalbaarheid waren ketenpartners vooraf kritisch. Dit gold hoofdzakelijk voor de beoogde aantallen SCIL-afnames die waren vastgesteld per organisatie. Deze aantallen werden door alle ketenpartners, met uitzondering van Halt, niet realistisch geacht vanwege de lage instroom en het geringe aantal zaken dat in aanmerking komt voor SCIL-afname (zie ook paragraaf 2.5). Ten aanzien van de bruikbaarheid was iedereen redelijk positief gestemd. Verwacht werd dat de SCIL zou leiden tot verrassingen, te weten dat de SCIL-score soms lager uitvalt dan van tevoren ingeschat. Ook werd opgemerkt dat verwacht werd dat de uitkomst kan bijdragen aan de aanpassing van de bejegening en het vaststellen van de zorgbehoefte.

Eén respondent van een kleinschalige voorziening vroeg zich af in hoeverre voor specifiek de kleinschalige voorzieningen de SCIL in een behoefte voorziet vanwege de populatie van een kleinschalige voorziening. De populatie van de kleinschalige voorzieningen betreft vaak jongeren met een LVB, terwijl de populatie van de RvdK en JR volgens deze respondent gemêleerder is.

2.3 Omvang en kenmerken bereikte doelgroep

Niet alle casuïstiek komt in aanmerking voor afname van de SCIL. In overleg met de ontwikkelaar van de SCIL en het NIFP heeft VenJ de doelgroep bepaald. Casussen moesten voldoen aan de volgende inclusiecriteria: de jongere is tussen de 14 en 17 jaar oud⁶, er is geen LVB vastgesteld, het IQ is onbekend, en het schoolniveau is lager dan havo (of onbekend). Daarnaast mochten geen contra-indicaties van toepassing zijn, te weten: onvoldoende kennis/begrip van de Nederlandse taal, acute psychiatrische problematiek of inname van alcohol, soft- of harddrugs (op moment van afname). Het was aan de medewerkers zelf om te bepalen welke jongeren op basis van deze criteria in aanmerking kwamen voor SCIL-afname. Hieronder gaan we de genoemde kenmerken na.

In totaal zijn uitgaande van het aantal ingevulde webenquêtes 179 SCIL's afgenomen. De meerderheid van de SCIL's is afgenomen door medewerkers van de RvdK (50%), gevolgd door medewerkers van Halt (30%). De overige SCIL-afnames zijn afkomstig van jeugdreclassering (11%) en de kleinschalige voorzieningen (10%) (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1 SCIL afname per organisatie uitgesplitst naar regio (n=179)

	Rotterdam	Amsterdam	Nijmegen	Totaal
<i>Raad voor de Kinderbescherming</i>	26 (15%)	34 (19%)	30 (17%)	90 (50%)
<i>Jeugdreclassering</i>	6 (3%)	N.v.t.	13 (7%)	19 (11%)
<i>Halt</i>	53 (30%)	N.v.t.	N.v.t.	53 (30%)
<i>Kleinschalige voorziening</i>	13 (7%)	3 (2%)	1 (1%)	17 (10%)
Totaal	98 (55%)	37 (21%)	44 (25%)	179 (100%)

Leeftijd en geslacht jongere

De gemiddelde leeftijd van jongeren bij wie de SCIL is afgenomen, is 15,8 jaar ($SD = 1,15$). In vier casussen is de SCIL afgenomen, terwijl dat op basis van het leeftijds criterium niet de bedoeling was. Twee keer werd de SCIL afgenomen bij jongeren van 13 jaar en twee keer bij jongeren ouder dan 17 (eenmaal 18 en eenmaal 20) (zie tabel 2.2). De reden hiervan is niet bekend.

Tabel 2.2 SCIL afname per organisatie uitgesplitst naar leeftijd (n=179)

	13 of jonger	14	15	16	17	18 of ouder	Totaal
<i>Raad voor de Kinderbescherming</i>	0	10 (6%)	30 (17%)	28 (16%)	21 (12%)	1 (1%)	90 (50%)
<i>Jeugdreclassering</i>	0	2 (1%)	4 (2%)	2 (1%)	10 (6%)	1 (1%)	19 (11%)
<i>Halt</i>	2 (1%)	13 (7%)	9 (5%)	10 (6%)	19 (11%)	0	53 (30%)
<i>Kleinschalige voorziening</i>	0	1 (1%)	6 (3%)	4 (2%)	6 (3%)	0	17 (10%)
Totaal	2 (1%)	26 (15%)	49 (27%)	44 (25%)	56 (31%)	2 (1%)	179 (100%)

In bijna alle casussen gaat het om SCIL-afnames bij jongens (86%; zie tabel 2.3).⁷

⁶ Onder de leeftijd van 14 jaar is de uitkomst van de SCIL onvoldoende betrouwbaar. Boven de leeftijd van 18 moeten de afkapscores van de SCIL 18+ worden toegepast voor een juiste interpretatie van de uitkomst.

⁷ In 2016 was bij de RvdK de verhouding jongens/meisjes in strafzaken (exclusief schoolverzuim) 89% versus 11% en voor schoolverzuim 64% versus 36%.

Tabel 2.3 SCIL afname per organisatie uitgesplitst naar geslacht (n=179)

	Jongen	Meisje	Totaal
<i>Raad voor de Kinderbescherming</i>	84 (47%)	6 (3%)	90 (50%)
<i>Jeugdreclassering</i>	17 (10%)	2 (1%)	19 (11%)
<i>Halt</i>	36 (20%)	17 (10%)	53 (30%)
<i>Kleinschalige voorziening</i>	17 (10%)	0	17 (10%)
Totaal	154 (86%)	25 (14%)	179 (100%)

Tabel 2.4 SCIL-afname per organisatie uitgesplitst naar type zaak (n=179)

	Schoolverzuim	Overige straf	Totaal
<i>Raad voor de kindbescherming</i>	2 (1%)	88 (49%)	90 (50%)
<i>Jeugdreclassering</i>	6 (3%)	13 (7%)	19 (11%)
<i>Halt</i>	23 (13%)	30 (17%)	53 (30%)
<i>Kleinschalige voorziening</i>	0	17 (10%)	17 (10%)
Totaal	31 (17%)	148 (83%)	179 (100%)

criterium: LVB reeds vastgesteld?

Bij 6 van de 179 casussen is door de medewerker aangegeven dat voorafgaand aan de SCIL-afname LVB was vastgesteld. In drie van de zes casussen is deze vastgesteld door middel van een IQ-test, waarbij respectievelijk scores van 73, 73 en 60 zijn vastgesteld. In deze casussen is door de medewerker ervoor gekozen om de SCIL toch af te nemen, omdat de medewerker of de IQ-testafnemer (destijds) vraagtekens stelde bij de uitkomst van het IQ-onderzoek.

In de overige drie casussen is LVB vastgesteld op basis van een professionele inschatting. Tweemaal werd LVB vermoed door de Halt-medewerker op basis van een proces-verbaal waarin stond dat de jongere praktijkonderwijs volgt. In deze twee casussen lijkt de medewerker het volgen van praktijkonderwijs gelijk te stellen aan de aanwezigheid van een LVB. In beide gevallen is er door de medewerker voor gekozen om de SCIL toch af te nemen om te onderzoeken in hoeverre de jongere vragen en opdrachten goed begrijpt. In de derde casus heeft een medewerker van de RvdK ervoor gekozen om de SCIL toch af te nemen, omdat betrokken ketenpartners menen dat het een LVB-jongere betreft, maar IQ-gegevens ontbreken.

criterium: IQ bekend?

Bij negen casussen was voorafgaand aan de SCIL-afname het IQ van de jongere bekend, waarvan drie casussen hierboven zijn besproken: de drie casussen waarin IQ scores van 73, 73 en 60 reeds waren vastgesteld maar waarbij twijfel over de accuraatheid van de uitslag bestond. Bij de overige zes casussen heeft, ook al was de IQ-score bekend, de medewerker om verschillende redenen ervoor gekozen om de SCIL af te nemen. De volgende redenen werden één keer gegeven:

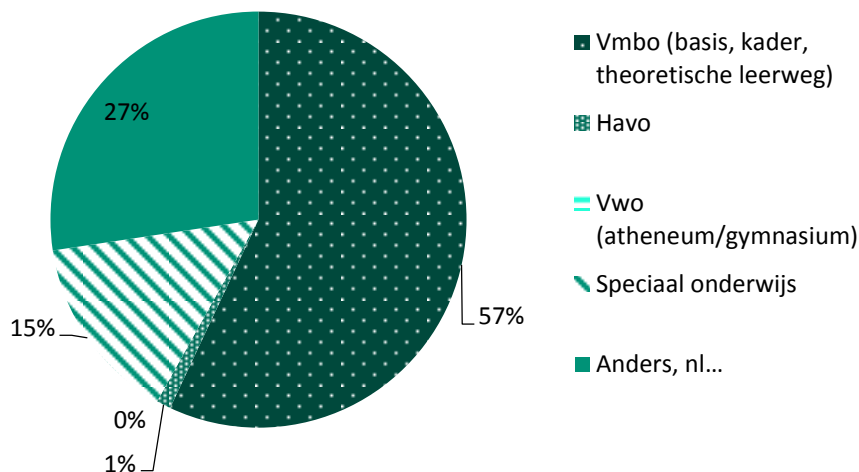
- omdat de jongere praktijkonderwijs volgt (zie paragraaf hierboven);
- omdat de jongere disharmonische intelligentie heeft;
- omdat de mentor het IQ hoog vond uitvallen;
- omdat er enige verwarring was over de IQ-score (112 of 121);
- omdat de medewerker van mening was dat de IQ-test verouderd was.

Daarnaast kwam bij één casus het IQ ter kennis bij de medewerker na SCIL-afname.

Criterion: Volgt onderwijs onder niveau havo (of onbekend)?

In vrijwel alle 179 casussen is het schoolniveau van de jongere onder het niveau van havo (zie figuur 2.1). De meerderheid van de jongeren volgt onderwijs op vmbo-niveau (56%). Ongeveer één op de drie jongeren zit op het speciaal onderwijs (14%). Twee jongeren volgen onderwijs op havoniveau. In één van deze casussen heeft de medewerker er toch voor gekozen om de SCIL af te nemen, omdat het op school niet goed gaat met de jongere. Bij de andere casus wordt een soortgelijke reden gegeven: de jongere volgt een havo-opleiding, maar had oorspronkelijk vmbo-advies gekregen. Omdat het niet goed gaat op school, is de SCIL afgenomen. Van de overige jongeren (categorie 'Anders') gaat het in de meerderheid van de gevallen om een mbo-opleiding (negenmaal niveau 1, elfmaal niveau 2, vijfmaal niveau 4 en twaalfmaal mbo waarvan het niveau onbekend is). Daarnaast volgt één jongere school op het internaat en één jongere via een educatief centrum. Vijf jongeren volgen momenteel geen onderwijs of zijn gestopt met hun opleiding.

Figuur 2.1 SCIL-afname per type onderwijs (n=179)

Mate waarin is voldaan aan criteria voor SCIL-afname

Hierboven is duidelijk geworden dat sommige casussen niet aan één van de criteria voor SCIL afname voldoen. Voor sommige casussen geldt dat zij op basis van meerdere criteria niet in aanmerking kwamen voor SCIL afname. Op basis van de inclusiecriteria is in 17 van de 179 casussen ten onrechte een SCIL afgenomen (10%).

Daarnaast is in 7 van de 179 casussen een contra-indicatie van toepassing (4%) en was zodoende SCIL afname eveneens niet aan de orde. Dit had 2 keren te maken met inname van alcohol en/of soft- of harddrugs tijdens afname van de SCIL. De reden waarom desalniettemin een SCIL is afgenomen door de medewerker, is dat de uitslag van de alcohol- en/of drugstest pas bekend was na afname van de SCIL. Daarnaast was er vijfmaal sprake van taalproblemen.⁸ In 3 van de 7 casussen is op basis van de SCIL-score een indicatie voor LVB vastgesteld.

Op basis van de inclusiecriteria en de contra-indicaties samen zien we dat in 22 casussen (12%) SCIL-afname feitelijk niet aan de orde had moeten zijn (waarbij in twee casussen op basis van zowel de inclusiecriteria als de contra-indicaties SCIL afname ongegrond is). In 11 van deze 22 casussen (50%) wees de SCIL-score op mogelijke LVB.

⁸ Dit kwam naar voren bij de vraag of er knelpunten waren bij het afnemen van de SCIL en niet bij de vraag of er sprake was van een contra-indicatie. Dit kan ermee te maken hebben dat de vraag over een contra-indicatie specifiek inging op 'onvoldoende kennis van de Nederlandse taal', terwijl het bij deze vijf casussen tweemaal ging om een jongere met dyslexie, tweemaal om jongeren die moeite hadden met de taal en eenmaal om een jongere die stotterde, waardoor het voorlezen lastig te beoordelen was voor de medewerker.

2.4 Beoogde doelgroep

Na afloop van de pilot is in een tweede webenquête aan de pilotmedewerkers gevraagd hoe het aantal SCIL-afnames zich verhoudt tot de totale caseload/instroom van de medewerker om zodoende zicht te krijgen op de vraag of de beoogde doelgroep voor SCIL-afname is bereikt. De tweede webenquête is niet door alle medewerkers ingevuld. De 34 medewerkers die dat wel deden zijn verantwoordelijk voor het invullen van 169 van de 179 webenquêtes met betrekking tot de SCIL-afname.⁹ Deze medewerkers zeggen (naar schatting) met in totaal 554 jongeren contact te hebben gehad in de periode dat de medewerker aan de pilot meedeed (gemiddeld 16 jongeren per medewerker). Dit is inclusief de jongeren die buiten de doelgroepbepaling vielen. Er is dus bij 169 van de 554 jongeren een SCIL afgenomen. Dit komt neer op ongeveer een derde (30,5%) van de jongeren met wie contact is geweest gedurende de pilot. Bij ongeveer twee op de drie jongeren waarmee contact is geweest, is naar schatting dus geen SCIL afgenomen. De precieze oorzaak is niet bekend. Mogelijk kwamen jongeren niet in aanmerking voor SCIL-afname (zie hieronder), maar er kunnen ook praktische oorzaken aan ten grondslag liggen, bijvoorbeeld tijdgebrek, niet aan gedacht, SCIL-formulieren niet meegenomen naar het gesprek

Aan medewerkers is gevraagd op basis van welke criteria casussen in hun caseload doorgaans niet in aanmerking kwamen voor een SCIL-afname. Het vaakst werd gezegd dat de jongere te jong of te oud was voor een SCIL-afname: 16 van de 34 medewerkers zeiden dat dit de meest voorkomende reden was om de SCIL niet af te nemen. Als tweede meest voorkomende reden werd genoemd dat het IQ van de jongere al bekend was (10 van de 34 medewerkers gaven dit aan). In mindere mate werd een reeds vastgestelde indicatie voor LVB als meest voorkomende reden genoemd (4 keer) of dat de jongere onderwijs volgde op het hbo of hoger (3 keer). Eén medewerker zei dat de contra-indicaties voor hem/haar de meest voorkomende reden waren om de SCIL niet af te nemen.¹⁰

Medewerkers van de RvdK geven de leeftijd van de jongere het vaakst op als reden om de SCIL niet af te nemen (10 van de 24 medewerkers). Dit geldt ook voor medewerkers van Halt (4 van de 5 medewerkers). Bij twee van drie medewerkers van jeugdreclassering was het reeds vastgestelde IQ de meest voorkomende reden om geen SCIL af te nemen. Van de twee medewerkers van de kleinschalige voorzieningen zei er één dat de leeftijd van de jongere de meest voorkomende reden was en één de bekendheid met het IQ. Het aantal jongeren dat op basis van deze criteria niet voor SCIL-afname in aanmerking kwam, is niet bekend.

2.5 Bevorderende en belemmerende factoren uitvoering pilot

Het aantal ingevulde SCIL's bleef achter bij de beoogde aantallen, met uitzondering van het beoogde aantal van 25 casussen voor Bureau Halt. Volgens de respondenten waren de beoogde aantallen bij de start van de pilot al een punt van zorg. Hiervoor zijn in de interviews verschillende redenen aangedragen: de snelheid waarmee en de hoge druk waaronder de pilot is geïmplementeerd, de beperkte looptijd van de pilot, het verloop onder pilotmedewerkers en de lage instroom van jongeren in combinatie met de inclusie- en exclusiecriteria (zie paragraaf 2.4). Na de start van de pilot zijn al snel de nodige stimulerende maatregelen ingezet. Zo werd bij de toewijzing van jongeren aan medewerkers waar mogelijk rekening gehouden met de pilot: medewerkers die zijn getraind, kregen bijvoorbeeld geen 'havo-

⁹ Van de 169 afgenomen SCIL's kwam de meerderheid van de casuïstiek (n= 163) uit de eigen caseload en 6 casussen kwamen uit de caseload van een collega.

¹⁰ Psychiatrische problematiek, inname alcohol en/of drugs op het moment van inname en/of onvoldoende kennis/begrip van de Nederlandse taal.

jongeren' toegewezen¹¹, de SCIL werd afgenomen bij cliënten van collega's en de SCIL werd ook afgenomen wanneer het verouderde IQ-gegevens betreft. De ingezette maatregelen verschilden per organisatie en regio. Daarnaast werd de SCIL per 13 februari ook afgenomen bij schoolverzuimzaken.

¹¹ Een dergelijke maatregel zorgt voor een selectie van jongeren en doet de kans verhogen dat de uitkomst van de SCIL duidt op mogelijke LVB-problematiek. De maatregel is bedoeld ter stimulering van de pilot (SCIL afname). Tegelijkertijd heeft dit tot gevolg dat de gevonden percentages LVB niet representatief zijn voor de jeugdstrafrechtketen.

Ervaring met af- name SCIL 14-17

3

3 Ervaring met afname SCIL 14-17

3.1 Samenvatting

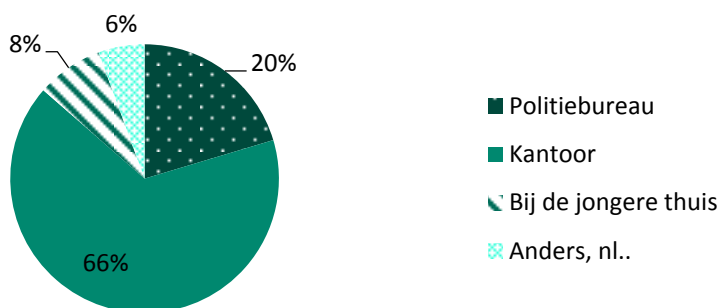
De afname van de SCIL kostte de medewerkers en de jongeren relatief weinig tijd. In de meeste gevallen duurde het afnemen van de SCIL tussen de 5 en 15 minuten. In de meeste casussen werd de SCIL afgenomen op kantoor van de medewerker. Voorts is de SCIL hoofdzakelijk afgenomen aan het eind van het gesprek. Zowel jongeren als ouders hebben veelal coöperatief op de SCIL-afname gereageerd. Een deel van de medewerkers heeft de SCIL-uitkomst besproken met jongeren en in nog mindere mate is de SCIL-uitkomst besproken met ouders. Alle bevindingen met betrekking tot de ervaring van medewerkers met de afname van de SCIL worden in de navolgende paragrafen gepresenteerd. In dit hoofdstuk zijn de resultaten over strafzaken en schoolverzuimzaken samengenomen.

3.2 Tijdsduur en locatie

In de meeste gevallen duurde het afnemen van de SCIL tussen de 5 en 15 minuten (n=166, 94%); in circa de helft van de 166 gevallen tussen de 5 en 10 minuten (43%) en in de andere helft tussen de 10 en 15 minuten (50%). Bij dertien casussen duurde het afnemen van de SCIL tussen de 15 en 20 minuten (7%). In 9 van deze 13 casussen is op basis van de SCIL-score een indicatie voor LVB vastgesteld.

In twee derde van de casussen werd de SCIL afgenomen op kantoor (zie figuur 3.1). Daarna werd de SCIL het meest afgenomen op het politiebureau, gevolgd door afname bij de jongere thuis. Enkele keren werd de SCIL afgenomen op een andere locatie. Viermaal werd de SCIL afgenomen op de leefgroep van de jongere, vijfmaal in het cellencomplex of justitiële jeugdinstelling en eenmaal op school.

Figuur 3.1 Locatie waar de SCIL is afgenomen (n=162)¹²

3.3 Moment van afname

De SCIL is hoofdzakelijk afgenomen aan het eind van het gesprek (52%, n=93). Daarna werd de SCIL het vaakst afgenomen aan het begin van het gesprek (25%, n=44). Ongeveer één op de vijf keer werd de SCIL halverwege het gesprek afgenomen (19%, n=34) en in een kleine minderheid is voor afname van de SCIL een aparte afspraak gemaakt (5%, n=8).

Aan medewerkers is gevraagd waarom zij voor dit moment hebben gekozen. Medewerkers kozen ervoor om de SCIL aan het eind van het gesprek af te nemen, omdat andere zaken op dat moment belangrijker waren om eerst te bespreken (zoals lopende zaken of opdrachten die de jongere moest maken). Ook is meerdere keren genoemd dat de medewerker het belangrijk vindt om eerst een vertrouwensband op te bouwen alvorens de SCIL af te nemen. Tot slot werden de volgende redenen enkele keren gegeven: er was tijd over in het gesprek waardoor werd besloten over te gaan tot

¹² Medewerkers van een kleinschalige voorziening (DJI) die de vragenlijst hebben ingevuld kregen deze vraag niet voorgelegd, omdat de jongere binnen de KV verblijft.

afname van de SCIL; de medewerker wilde niet dat er sprake zou zijn van een vooroordeel; er wordt (binnen de organisatie) een standaard volgorde aangehouden voor afname van de SCIL.

Wanneer de SCIL is afgenomen aan het begin van het gesprek, gebeurde dit voornamelijk omdat de medewerker vooraf informatie wilde hebben over het intelligentieniveau van de jongere. Op deze manier kon de medewerker in de rest van het gesprek rekening houden met de uitkomst van de SCIL. Ook is vaak als reden genoemd dat de jongere aan het begin van het gesprek nog gemotiveerd is en geconcentreerd kan werken.

Voor het afnemen van de SCIL halverwege het gesprek zijn verschillende redenen aangevoerd. De meest voorkomende redenen zijn dat de medewerker eerst iets anders wilde bespreken (bijvoorbeeld andere problemen, of opdrachten die de jongere moest maken). Ook kwam het vaak zo uit in het gesprek (door bijvoorbeeld een bruggetje te maken naar de test op het moment dat het onderwerp 'school' of 'geestelijke gezondheid' werd besproken). In een paar casussen is tot slot een aparte afspraak gemaakt om de SCIL af te nemen. In drie casussen betrof het een jongere die in een kleinschalige voorziening werd geplaatst; een SCIL-afname kort na het moment van plaatsing zou onwenselijk zijn.

Fase strafproces/LIJ-onderzoek

In de casussen van de RvdK is ook gevraagd in welke fase van het strafproces/LIJ-onderzoek¹³ de SCIL is afgenomen. In de meeste casussen is de SCIL afgenomen in de fase van het '2a onderzoek' (55%, n=48). In ongeveer een derde van de casussen (30%, n=26) is de SCIL eveneens afgenomen in de fase van het 2a onderzoek, maar is de jongere in verzekering gesteld ('2a onderzoek IVS'). In een minderheid (9%, n=7) werd de SCIL afgenomen in de fase van het '2b onderzoek' of het '2b onderzoek IVS', waarin de jongere in verzekering is gesteld (8%, n=7).

Voorafgaand aan de pilot vroegen medewerkers zich af of SCIL-afname mogelijk/gewenst is wanneer deze wordt afgenomen op het politiebureau/in het cellencomplex, vanwege de stress die de jongere mogelijk op dat moment ervaart. Twee geïnterviewde medewerkers die de SCIL hebben afgenomen gedurende vroeghulpgesprekken (dus wanneer de jongere in verzekering is gesteld) gaven aan dat zij hier goede ervaringen mee hebben opgedaan.

3.4 Reactie van jongeren en ouders

Introductie van de SCIL bij jongeren (en ouders)

Bij de start van de pilot bleek al dat medewerkers zoekende zijn naar hoe zij de SCIL het beste kunnen introduceren bij jongeren. In de interviews is gesproken over welke bewoordingen zij hebben gebruikt. De meeste geïnterviewde medewerkers hebben 'screeningsinstrument LVB' niet benoemd in de introductie bij jongeren, maar hebben de SCIL geïntroduceerd als een instrument om zicht te krijgen op de vaardigheden. Medewerkers benoemen dat het onwennig is om het woord LVB te gebruiken, omdat dit mogelijk afschrikkend werkt en omdat het 'maar' een screeningsinstrument betreft. Twee medewerkers vertelden dat zij transparantie erg belangrijk vinden en om die reden concreet hebben benoemd dat de SCIL een screeningsinstrument voor LVB is. Eén van de medewerkers zei dat jongeren daar even van schrikken, maar de andere medewerker heeft juist geen reactie bemerkt, vermoed werd dat de jongeren al bekend waren met de term LVB.

Reactie jongeren op afname SCIL

In de vragenlijst hebben medewerkers gerapporteerd hoe jongeren reageerden op de afname van de SCIL. Jongeren reageerden veelal coöperatief op de afname van de SCIL (74%, n=132). In ongeveer een vijfde van de casussen reageerde de jongere neutraal (21%, n=38). Bij zeven casussen leverde afname van de SCIL weerstand op; zij vonden het vermoeiend of kleinerend, voelden zich gecontroleerd tijdens het invullen van de SCIL of waren sceptisch over wat er met de SCIL wordt gemeten. Bij één van deze

¹³ Het Landelijk Instrumentarium Jeugd (LIJ) wordt ingezet om op gestructureerde wijze informatie te verzamelen over jongeren die een strafbaar hebben gepleegd. Het LIJ brengt het recidiverisico en zorgsignalen in kaart om zodoende te komen tot passende strafrechtstoepassing.

zeven jongeren veranderde de weerstand in de loop van de test echter in enthousiasme. Verder werd een enkele keer verbaasd of lacherig gereageerd.

Bespreken uitkomst met jongeren

Een deel van de medewerkers bespreekt de uitkomst van de SCIL met de jongere (44%, n=78) en een deel (21%, n=38) zegt dat de uitkomst 'nog niet' is besproken. Bij de overige casussen heeft de medewerker de uitkomst niet besproken (35%, n=63). Er is hierbij geen statistisch significant verschil tussen de verschillende organisaties.¹⁴ Ook is er geen statistisch significante samenhang tussen het vaststellen van een indicatie van LVB en het bespreken van de uitkomst met de jongere.¹⁵

Volgens de medewerkers die de uitkomst van de SCIL met de jongeren hebben besproken, reageerden jongeren overwegend goed op de uitkomst; voor de meeste jongeren kwam de uitkomst niet onverwacht en konden zij zich erin vinden. Dit gold zowel voor jongeren bij wie een indicatie voor LVB werd vastgesteld als voor jongeren waarbij geen indicatie voor LVB werd vastgesteld. Daarnaast werd er vaak 'neutraal' gereageerd (zowel wanneer wel als geen indicatie voor LVB werd vastgesteld); uiteenlopend van weinig reactie tot redelijk blij. Ook reageerden sommige jongeren positief of trots wanneer er geen indicatie voor LVB werd vastgesteld. Een enkele keer wist een jongere waarbij een indicatie voor LVB werd vastgesteld niet hoe hij/zij op de uitkomst moest reageren, of wilde de jongere niet dat de uitkomst gedeeld wordt met anderen.

Aan medewerkers die de uitkomst van de SCIL niet met de jongeren hebben besproken, is gevraagd waarom niet. Een meerderheid van de medewerkers gaf aan dat zij de SCIL hebben gescoord na afloop van het gesprek. Het bespreken van de uitkomst van de SCIL komt in die gevallen in een extra (advies)gesprek aan bod. Daarnaast vonden relatief veel medewerkers dat ze het niet relevant om de score te bespreken of zagen hier geen prioriteit in. Hier werden verschillende redenen voor aangevoerd, bijvoorbeeld dat geen LVB is geïndiceerd, omdat het een spoedzaak betrof, de jongere op het praktijkonderwijs zit of omdat de SCIL-afname te laat kwam om nog aanpassingen te doen. Daarnaast werd tijdsgebrek een aantal keer genoemd, of de medewerker wist niet goed wat hij/zij ermee moest.

Reactie ouders/verzorgers op afname SCIL

Bij een minderheid van de SCIL-afnames waren de ouders/verzorgenden van de jongere aanwezig (17%, n=30). De reactie van deze ouders/verzorgenden op de afname van de SCIL was overwegend coöperatief (57%, n=17) of neutraal (40%, n=12). Bij één casus werd er anders gereageerd; de ouders bleven de jongere helpen bij het invullen van de SCIL, ondanks het verzoek om dit niet te doen.

Bespreken uitkomst met ouders

De resultaten van de SCIL worden aanzienlijk minder vaak besproken met ouders/verzorgenden dan met jongeren (20% (n=35) versus 44%). In iets meer dan de helft van de casussen wordt de uitkomst niet besproken (53%, n=95). In ongeveer een kwart van de casussen was ten tijde van de enquête nog geen keuze gemaakt over het al dan niet bespreken van de uitkomst (27%, n=49).

Volgens de medewerkers die de uitkomst van de SCIL met ouders/verzorgenden hebben besproken, was de reactie van de ouders/verzorgende overwegend neutraal. De uitkomst kwam meestal niet als een verrassing. Dit gold zowel wanneer er bij de jongere een indicatie voor LVB werd vastgesteld als bij de jongeren waarbij geen indicatie voor LVB werd vastgesteld. Sommige ouders waren positief of opgelucht over de uitkomst, omdat er bij de jongere geen indicatie voor LVB werd vastgesteld. Een enkele keer leverde de uitslag (vaststelling van indicatie voor LVB) wat weerstand op.

¹⁴ Op basis van een Chi-square test waarmee de samenhang tussen twee variabelen kan worden getoetst ($X^2(2) = 2.498$, $p = 0.287$). Vanwege het te lage aantal casussen afkomstig van jeugdreclassering en de kleinschalige voorzieningen zijn deze niet meegenomen in de significantietesten binnen dit hoofdstuk. De significantietesten hebben dus alleen betrekking op de casussen afkomstig van de RvdK en Halt.

¹⁵ Op basis van een Chi-square test waarmee de samenhang tussen twee variabelen kan worden getoetst ($X^2(2) = 3.044$, $p = 0.218$). Dit geldt zowel voor de RvdK ($X^2(2) = 2.450$, $p = 0.294$) als voor Halt ($X^2(2) = 0.337$, $p = 0.845$).

Aan medewerkers die de uitkomst van de SCIL niet met ouders/verzorgenden hebben besproken, is gevraagd waarom niet. De meest voorkomende reden was dat de ouders/verzorgenden niet aanwezig waren tijdens het gesprek en dat zij de ouders/verzorgenden daarna ook niet meer hebben gesproken. Sommige medewerkers zeiden dat de uitkomst tijdens het adviesgesprek, waar de ouders/verzorgenden aanwezig zijn, besproken zal worden.

Daarnaast wordt meerdere keren genoemd dat de SCIL pas na afloop van het gesprek wordt gescoord en dat de uitkomst daarom dus niet tijdens het gesprek kan worden besproken. Ook wordt een aantal keer gezegd dat het bespreken van de uitkomst niet relevant werd geacht (bijvoorbeeld omdat er geen bijzonderheden uitkwamen), dat het er niet van is gekomen (bijvoorbeeld vanwege een spoedzaak) of dat de bespreking plaatsvindt door een andere organisatie.

In de interviews is meerdere keren genoemd dat bij medewerkers behoefte is aan meer handvatten voor het bespreken van de uitkomst met jongeren en ouders in geval van een LVB indicatie. In de training is daar niet veel aandacht voor geweest en medewerkers zijn zoekende naar hoe ze op de goede wijze over de uitkomst, die immers slechts een indicatie betreft, kunnen communiceren, maar ook welke handelingsperspectieven zij jongeren en ouders mee kunnen geven.

3.5 Bevorderende en belemmerende factoren

In 23 van de 179 casussen vond de medewerker dat er knelpunten waren bij het afnemen van de SCIL. Het vaakst werd genoemd dat de jongeren moeite hadden met de vragen. Vooral rekenen bleek voor sommige jongeren lastig te zijn, gevolgd door het schrijven. Daarnaast hadden twee jongeren dyslexie. Ook hadden sommige jongeren geen zin om uitgebreid over de vragen na te denken. De volgende knelpunten werden een enkele keer genoemd: de ruimte was ongeschikt; de jongere stotterde, waardoor het beoordelen van de leesvaardigheid lastig was; de jongere was onzeker over zijn eigen kunnen; de jongere was emotioneel/gespannen tijdens het invullen; de ouders waren aanwezig en probeerden de jongere te helpen bij het invullen. In 14 van deze casussen is op basis van de SCIL-score een indicatie voor LVB vastgesteld. In de interviews zijn in aanvulling op het voorgaande geen andere knelpunten bij het afnemen van de SCIL genoemd. Alle geïnterviewde medewerkers zijn erg positief over de eenvoud van het instrument.

Resultaat SCIL- afname en waarde- ring

4

4 Resultaat SCIL-afname en waardering

4.1 Samenvatting

Op basis van de SCIL-score is bij de overige strafzaken in 38 procent van de casussen een indicatie voor LVB vastgesteld. De interpretatie van de medewerker van de SCIL-score blijkt echter niet geheel overeen te komen met de vastgestelde afkapwaarden voor een vermoeden van LVB. Daardoor is zowel ten onrechte geen als ten onrechte wel een vermoeden van LVB door de medewerker geconstateerd. Voorts is er bij drie op de vijf casussen overeenstemming tussen het vermoeden van de medewerker over mogelijke aanwezigheid van LVB voorafgaand aan afname van de SCIL en de uiteindelijke SCIL-score. De SCIL-uitkomst blijkt tot slot beperkt van invloed te zijn op de bejegening, de advisering en de begeleiding van de jongere. Alle bevindingen met betrekking tot de opvolging van de SCIL-uitkomst worden in de navolgende paragrafen gepresenteerd. In de lopende tekst wordt gerapporteerd over strafzaken en in kaders over schoolverzuimzaken.

4.2 Vaststelling indicatie voor LVB

SCIL-score en afkapwaarden

Aan het eind van de SCIL-afname scoort de medewerker de antwoorden. Bij een jongere in de leeftijd van 14 of 15 jaar geldt een score van 16 of lager als vermoedelijk functionerend op LVB-niveau (of lager). Bij een jongere in de leeftijd van 16 of 17 jaar geldt dit voor een score van 18 of lager.

De scores van de ingevulde SCIL's liepen uiteen tussen 5 en 26, met een gemiddelde van 17,9 ($SD = 4,4$). Bij de jongeren tussen 14 en 17 werd op basis van de SCIL-score 57 keer een indicatie voor een LVB vastgesteld (tabel 4.1).¹⁶ Er worden hierbij geen statistisch significante verschillen gevonden tussen de casussen afkomstig van de Raad voor de Kinderbescherming en Halt.¹⁷ Hierbij moet worden benadrukt dat het aantal keren dat een vermoeden van LVB is geïndiceerd niks zegt over de prevalentie van LVB in de jeugdstrafrechtketen, onder meer vanwege de doelgroep bepaling en er zijn signalen dat voorselectie heeft plaatsgevonden, dat wil zeggen dat de SCIL is afgenomen juist bij jongeren waar reeds werd vermoed dat sprake is van een LVB.

Tabel 4.1 SCIL-score opgesplitst naar leeftijd (n=144, strafzaken)

	14-15	16-17	Totaal
Indicatie voor LVB (<16 voor 14-15, <18 voor 16-17)	14 (9%)	43 (29%)	57 (38%)
Geen indicatie voor LVB	50 (34%)	37 (25%)	87 (59%)
Totaal	64 (43%)	80 (54%)	144 (100%)

- ❖ De scores van de ingevulde SCIL's bij **schoolverzuimzaken** liepen uiteen tussen 13 en 26, met een gemiddelde van 20,4 ($SD = 3,4$).
- ❖ In 7 van de 31 casussen (23%) is op basis van de SCIL-score een indicatie voor LVB vastgesteld.

¹⁶ Van twee van de vier casussen die buiten de officiële leeftijdsgrenzen van de SCIL vallen kon worden nagegaan of op basis van de afkapwaarden SCIL18+ een indicatie voor LVB zou zijn vastgesteld. In één casus was dit het geval. In de tabellen in deze paragraaf zijn de 4 casussen overigens niet opgenomen. Vanaf paragraaf 4.3 'aanpassing bejegening/advies/begeleiding' zijn deze vier casussen wel betrokken bij de analyse, omdat deze medewerkers zich mogelijk niet van bewust waren dat ze SCIL niet hadden mogen afnemen. Mogelijk hebben zij dan ook niet anders gehandeld, dan wanneer deze jongeren wel binnen de leeftijdsgrenzen zouden vallen.

¹⁷ Op basis van een Chi-square test waarmee de samenhang tussen twee variabelen kan worden getoetst ($X^2(1) = 0.008$, $p = 0.930$). Vanwege het te lage aantal casussen afkomstig van jeugdreclassering en de kleinschalige voorzieningen zijn deze niet meegenomen in de significantietesten binnen dit hoofdstuk. De significantietesten hebben dus alleen betrekking op de casussen afkomstig van de RvdK en Halt.

Interpretatie SCIL-score door medewerker

Vervolgens is aan medewerkers bij iedere casus gevraagd of op basis van de SCIL-score een vermoeden van LVB bestaat (medewerkers is dus gevraagd naar hun interpretatie van de SCIL-score). In ongeveer een derde van de casussen kon volgens de medewerker een indicatie voor LVB worden vastgesteld (36%, n=52). De interpretatie van de medewerkers komt niet geheel overeen met de vastgestelde afkapwaarden voor een vermoeden van LVB (zie tabel 4.2). Op basis van de afkapwaarden zou namelijk bij 57 jongeren een indicatie voor LVB moeten worden vastgesteld.

Tabel 4.2 Interpretatie SCIL-score door medewerkers (n = 144, strafzaken)

		Interpretatie door medewerker		Totaal
		Indicatie voor LVB	Geen indicatie voor LVB	
Indicatie voor LVB op basis van SCIL-score	<i>Indicatie voor LVB (<16 voor 14-15, <18 voor 16-17)</i>	49	8	57
	<i>Geen indicatie voor LVB</i>	3	84	87
Totaal		52	92	144

Tabel 4.2 laat zien dat bij 8 casussen, allen binnen de leeftijdsgroep 14-17, door de medewerker geen indicatie voor LVB is vastgesteld waar de SCIL-score dit op basis van de afkapwaarde wel zou impliceren. In één van deze casussen was er sprake van een taalbarrière, wat dit verschil zou kunnen verklaren. In een andere casus gaf de medewerker aan dat de jongere vooral moeite had met rekenen.¹⁸ Van de resterende 6 casussen is niet duidelijk wat de discrepantie zou kunnen hebben veroorzaakt. Daarnaast is in 3 casussen ten onrechte een vermoeden van LVB door de medewerker geconstateerd. Van deze elf casussen waarin de medewerker de SCIL-score foutief heeft geïnterpreteerd, zijn zes casussen afkomstig van de Raad voor de Kinderbescherming, vier van Halt en één casus van de jeugdrechtbank.

❖ Bij **schoolverzuimzaken** werd in twee casussen geen indicatie voor LVB vastgesteld waar de SCIL-score dit wel zou impliceren en werd in één casus ten onrechte een vermoeden van LVB geconstateerd.

Overeenstemming tussen vermoeden vooraf en SCIL-score

Aan medewerkers is gevraagd in hoeverre zij voorafgaand aan afname van de SCIL een vermoeden hadden van een LVB bij de betreffende jongere. De meeste medewerkers hadden voorafgaand aan afname van de SCIL geen vermoeden van de aanwezigheid van een LVB (50%) (zie tabel 4.3). Iets minder dan een derde van de medewerkers had wel een vermoeden (31%) en één op de vijf had voorafgaand aan de SCIL-afname nog geen indruk (19%). Er worden hierbij geen statistisch significante verschillen gevonden tussen de casussen afkomstig van de Raad voor de Kinderbescherming en Halt.¹⁹

Daarnaast is er bij drie op de vijf casussen overeenstemming tussen het vermoeden van de medewerker over mogelijke aanwezigheid van LVB voorafgaand aan afname van de SCIL en de uiteindelijke SCIL-score (zie tabel 4.3).²⁰ De meerwaarde van de SCIL manifesteert zich in de overige casussen (waar geen overeenstemming is tussen het vermoeden van de medewerker over mogelijke aanwezigheid van LVB en de SCIL-score). De SCIL is immers bedoeld om medewerkers alert te maken op mogelijke aanwezigheid van LVB. Daarnaast geldt dat het aantal casussen waarin medewerkers voorafgaand aan SCIL-afname geen vermoeden hebben van SCIL een ondergrens, vanwege de vermoedelijke voorselectie die heeft plaatsgevonden.

¹⁸ In beide casussen kwam dit naar voren bij de vraag of er knelpunten waren bij het afnemen van de SCIL.

¹⁹ Op basis van een Chi-square test waarmee de samenhang tussen twee variabelen kan worden getoetst ($X^2(2) = 5.361$, $p = 0.069$).

²⁰ Dit aandeel is gebaseerd op het totaal van de casussen waarin het vermoeden van (geen) LVB overeenkomt met de (wel/niet) indicatie voor LVB op basis van de SCIL-score (33 + 58) gedeeld door het *totaal* van 148 casussen (dat is dus inclusief casussen waarover geen indruk vooraf bestond).

Tabel 4.3 Indruk t.a.v. LVB en indicatie LVB op basis van SCIL-score (n=144, strafzaken)

		Ja	Nee	Totaal
<i>Indruk voorafgaand aan afname SCIL t.a.v. mogelijke LVB</i>	<i>Vermoeden van LVB</i>	33 (23%)	11 (8%)	44 (31%)
	<i>Geen vermoeden van LVB</i>	15 (10%)	57 (40%)	72 (50%)
<i>Geen indruk</i>		9 (6%)	19 (13%)	28 (19%)
<i>Totaal</i>		57 (40%)	87 (60%)	144 (100%)

❖ Bij **schoolverzuimzaken** is in 22 van de 31 casussen (71%) overeenstemming over mogelijke aanwezigheid van LVB voorafgaand aan afname van de SCIL en de aan- of afwezigheid van LVB-indicatie op basis van de SCIL-score.

4.3 Aanpassing bejegening/advies/begeleiding

De beoogde meerwaarde van de SCIL ziet op verbeterde signalering van LVB-problematiek en de mogelijkheid om hiermee rekening te houden bij de bejegening, de advisering en de begeleiding van de jongere naar passende hulp en ondersteuning.

Aanpassing bejegening naar aanleiding van indicatie LVB?

In de casussen waarin volgens de medewerker op basis van de SCIL een indicatie voor LVB is vastgesteld (n=53) (dus niet op basis van de SCIL-score), is gevraagd of zij de jongere anders zijn gaan bejegenen. In de meerderheid van de gevallen is dit niet het geval (75%, n=40). Ongeveer één op de vijf medewerkers zei dit wel gedaan te hebben (21%, n=11). De overige medewerkers weten niet of zij de jongere anders zijn gaan bejegenen (4%, n=2).

Relatief gezien zijn de meeste casussen waarin medewerkers zeggen de jongere niet anders te zijn gaan bejegenen afgenomen door de RvdK (88% van het totaal aantal casussen van de RvdK), gevolgd door jeugdreclassering (60%), Halt (50%) en kleinschalige voorzieningen (50%). Een mogelijke verklaring voor dit resultaat is dat medewerkers van de RvdK in reguliere zaken doorgaans maar één contactmoment hebben met de jongere. Daarnaast blijkt dat de SCIL het vaakst is afgenomen aan het eind van het gesprek. Dit betekent dat RvdK-medewerkers dan niet (meer) in de gelegenheid zijn om hun bejegening aan te passen. In de interviews is dit ook een keer opgemerkt door de RvdK. De belangrijkste reden echter die in de interviews wordt gegeven, is dat zij gewend zijn om te werken met jongeren die op een lager niveau functioneren en dat zij zich te allen tijde proberen aan te passen, ongeacht de problematiek (dat wil zeggen dat aanpassing van de bejegening niet alleen plaatsvindt vanwege mogelijke LVB-problematiek, maar bijvoorbeeld ook vanwege de situatie waarin jongeren zich bevinden).

❖ Bij schoolverzuimzaken waarin volgens de medewerker op basis van de SCIL een indicatie voor LVB is vastgesteld (n=6) gaven medewerkers in 4 casussen aan de bejegening te hebben aangepast.

Aanpassing advies/begeleiding naar aanleiding van indicatie LVB?

Wanneer het een casus van de RvdK betrof met een indicatie voor LVB (n=34), is nagevraagd of de LVB-indicatie heeft geleid tot advisering van een werk-/leerstraf gericht op de LVB-doelgroep. 6 medewerkers stelden dat dit het geval was (18%). 12 medewerkers zeiden dat dit niet het geval was (35%), en 16 medewerkers zeiden dit niet te weten (47%). Daarnaast is gevraagd of de indicatie heeft geleid tot advisering van de William Schrikker Groep (WSG) voor jeugdreclassering. In ongeveer de helft van de casussen (n=15, 44%) was dit niet het geval. Bij 6 casussen (18%) was dit wel zo, en bij 13 (38%) casussen weten de medewerkers niet of de indicatie heeft geleid tot advisering WSG.

De SCIL-uitkomst lijkt op basis van dit resultaat zeer beperkt van invloed te zijn op het advies van de RvdK. Ten aanzien van de advisering van de werk-/leerstraf dient echter te worden opgemerkt dat niet

in alle casussen een werk-/leerstraf wordt geadviseerd door de RvdK. De optie ‘niet van toepassing’ was echter niet in de antwoordcategorieën opgenomen. Daarnaast geldt specifiek voor vroeghulpgesprekken (wanneer de jongere in verzekering is gesteld) dat de advisering van een werk-/leerstraf (nog) niet aan de orde is, omdat de RvdK op dat moment alleen adviseert over al dan niet schorsing van de hechtenis. Dit nuanceert de beperkte doorwerking van de SCIL-uitkomst op het advies van de RvdK enigszins, maar in de interviews wordt nog een andere belangrijke reden gegeven. Hoewel de meningen hierover zijn verdeeld, is meermaals in de interviews opgemerkt dat IQ-gegevens nodig zijn alvorens een LVB-specifieke leerstraf voor de jongere wordt geadviseerd (in verband met de inclusiecriteria voor een leerstraf) en/of advisering van WSG. Dit geldt volgens medewerkers te meer voor advisering van WSG vanwege de zwaarte van de maatregel jeugdreclassering in vergelijking met een leerstraf.

Wanneer het een casus van jeugdreclassering, Halt of kleinschalige voorziening betrof met een indicatie voor LVB (in totaal 19 keer), is nagevraagd of de LVB-indicatie van invloed is op de hulpverlening/begeleiding. In 9 casussen werd aangegeven dat de indicatie (waarschijnlijk) wel van invloed is geweest (47%). Dit is door medewerkers als volgt toegelicht. 4 medewerkers zeggen dat zij de begeleiding meer (zijn) gaan aanpassen op het niveau van de jongere. Zij willen het taalgebruik makkelijker maken (onder andere door de gesprekken korter en meer beeldend te maken, en meer herhaling toe te passen). In één casus zijn de bejegeningadviezen gedeeld met de ketenpartners door wie de jongere wordt begeleid. In een andere casus is een psychologisch onderzoek gaande waarbij men zich heeft voorgenomen om de begeleiding aan te passen op het moment dat een LVB vastgesteld wordt. In een andere casus lichtte de medewerker toe dat hij/zij er tijdens de SCIL achter kwam dat het leerniveau van de jongere lager ligt dan hij/zij had verwacht en vervolgens daarmee rekening heeft gehouden in de benaderingswijze en de manier van uitleggen. Bij één casus zei de medewerker de score te gaan bespreken met de moeder en de school, wat lijkt te impliceren dat de begeleiding hierdoor zal veranderen. Bij de laatste casus wilde de medewerker de SCIL-score gebruiken ter onderbouwing van zijn/haar advies aan de kinderrechter om de jongere een bepaald type leerstraf te geven. In 8 casussen (42%) zei de medewerker dat de LVB-indicatie (waarschijnlijk) niet van invloed is geweest op de hulpverlening/begeleiding. In 2 casussen weten de medewerkers niet of de indicatie van invloed is geweest.

In de interviews met zowel Halt als jeugdreclassering is in aanvulling op het bovenstaande meermaals opgemerkt dat een medewerker bij een jongere met een vermoeden van LVB de zaak minder snel negatief retour zal zenden. Als een jongere bijvoorbeeld zijn afspraken niet nakomt, dan wordt dit eerder gerelateerd aan onmacht in plaats van onwil. Daarnaast bood de SCIL-uitkomst voor specifiek Halt de mogelijkheid om de leeropdracht aan te passen op het niveau van de jongere. Halt kan een jongere namelijk leeropdrachten op drie verschillende niveaus aanbieden.

Vervolgonderzoek LVB naar aanleiding van SCIL-uitkomst

In de interviews is met medewerkers gesproken over de vraag wanneer de SCIL-uitkomst aanleiding geeft om vervolgonderzoek naar LVB aan te vragen. Alle respondenten merkten op dat een vermoeden van LVB op basis van de SCIL alleen geen aanleiding vormt om een persoonlijkheidsonderzoek aan te vragen. De reden om dit wel te doen, is vaak een combinatie van factoren, bijvoorbeeld ernst van het delict, persoonlijkheidsproblematiek of de jongere recidiveert. Gedurende de pilot heeft voor zover bekend dan ook geen verdere diagnostiek plaatsgevonden enkel op basis van de SCIL-uitkomst.

4.4 Afstemming met ketenpartners

In het kader van de bejegening, de advisering en de begeleiding van de jongere is het belangrijk dat de uitkomst van de SCIL wordt gedeeld met ketenpartners. Daarnaast moet voorkomen worden dat de SCIL door meerdere ketenpartners bij dezelfde jongere wordt afgenomen. Voorafgaand aan de pilot zijn hierover afspraken gemaakt tussen de organisaties (zie paragraaf 2.2).

Communicatie met ketenpartners over uitkomst SCIL

In slechts een kwart van de casussen (25%, n=37) is de uitkomst van de SCIL gecommuniceerd met ketenpartners. Dit geldt hoofdzakelijk voor de casussen afkomstig van de RvdK en de kleinschalige voor-

zeningen (n=35). In de meeste casussen is de uitkomst van de SCIL niet gecommuniceerd met ketenpartners (60%, n=88) en bij de overige casussen (16%, n=23) was dit bij het invullen van de enquête nog onbekend. Voor de casussen afkomstig van Halt was dit te verwachten, omdat met Halt hierover voorafgaand aan de pilot geen afspraken zijn gemaakt. In casussen waarin op basis van de SCIL-uitkomst vermoed wordt dat een jongere functioneert op het niveau van LVB, wordt significant vaker over de uitkomst gecommuniceerd met ketenpartners dan in casussen zonder een indicatie voor LVB.²¹

❖ Bij **schoolverzuimzaken** is in 2 van de 31 casussen (6%) gecommuniceerd met ketenpartners, eenmaal met de Raad voor de Kinderbescherming en eenmaal met de leerplichtambtenaar.

Wanneer de uitkomst wordt gecommuniceerd met ketenpartners, dan wordt deze door de RvdK het vaakst gedeeld met jeugdreclassering en kinderrechter en door de kleinschalige voorzieningen het vaakst met jeugdreclassering en RvdK (zie tabel 4.4).

Tabel 4.4 Communicatie uitkomsten SCIL door RvdK (N=20) en KV (N=15) met ketenpartners in strafzaken (N=35)²²

	Politie	Halt	Openbaar Ministerie	RvdK	Jeugd-reclassering	Kleinschalige voorzieningen	(Kinder)rechter	Anders
RvdK	0	0	9	1	11	0	10	2
Kleinschalige voorzieningen	0	0	9	13	14	6	4	1

Aan medewerkers die de uitkomst (nog) niet met ketenpartners hebben gedeeld, is in de webenquête gevraagd waarom niet. De meest genoemde reden is dat medewerkers het niet relevant vinden om dit te doen (relatief vaak bij casussen vanuit Halt); vaak zit de jongere al op speciaal onderwijs of praktijk-onderwijs en is er geen toegevoegde waarde van communicatie met ketenpartners. Daarna werd het vaakst genoemd dat er geen andere ketenpartners in de casus betrokken zijn. Overige redenen zijn dat de jongere al is heengezonden (bij casussen vanuit de RvdK)²³, dat een psychologisch onderzoek is gestart (casussen vanuit de jeugdreclassering), dat de uitkomsten in de toekomst (waarschijnlijk) nog worden gecommuniceerd of dat het niet nodig werd geacht, omdat er geen indicatie is voor LVB. Een enkele keer is genoemd dat er geen contact meer is geweest met de ketenpartners na afname van de SCIL; dat de jeugdreclasserder nog niet bekend is; dat dit niet bij het takenpakket van de medewerker hoorde; dat het onderzoeksrapport van de medewerker nog niet voltooid is.

Vastleggen uitkomst SCIL

In tabel 4.5 is gepresenteerd op welke plekken de uitkomst van de SCIL door medewerkers van de afzonderlijke organisaties is vastgelegd.²⁴

²¹ Op basis van een Chi-square test waarmee de samenhang tussen twee variabelen kan worden getoetst ($\chi^2(2) = 8.836$, $p = 0.012$). Afzonderlijke toetsen voor de RvdK ($\chi^2(2) = 5.405$, $p = 0.067$) en Halt ($\chi^2(2) = 3.580$, $p = 0.167$) leveren echter geen statistisch significante resultaten op.

²² Zowel de RvdK als de kleinschalige voorzieningen rapporteren aan zichzelf. Dit betreft waarschijnlijk interne communicatie.

²³ Dit houdt in dat de jongere na het opmaken van het proces-verbaal naar huis mag. Hij/zij krijgt dan later te horen of er een vervolging plaatsvindt. Er wordt in dat geval niet gerapporteerd over de SCIL.

²⁴ Respondenten konden meerdere opties selecteren.

Tabel 4.5 Plek waar de uitkomsten van de SCIL worden vastgelegd (n=148, strafzaken)²⁵

	Intakeformulier	Hulpverleningsplan/trajectplan	LIJ (kopje 'geestelijke gezondheid')	LIJ (elders)	Anders, nl..
RvdK	0	0	72	8	16
Jeugdreclassering	1	3	1	0	12
Halt	1	7	0	0	22
Kleinschalige voorzieningen	0	15	0	0	2

Medewerkers van de RvdK die de antwoordoptie 'Anders' hebben geselecteerd, leggen de uitkomst van de SCIL voornamelijk vast in de contactenlijst KBPS (Kinderbescherming Bedrijfsprocessen Systeem) of in het gespreksverslag. Voor medewerkers van de jeugdreclassering gaat het voornamelijk om vastlegging in het contactenjournaal in het IJ. Medewerkers van Halt die deze optie selecteerden, leggen de resultaten meestal vast in het gespreksverslag of het systeem van Halt. Bij de twee medewerkers van de kleinschalige voorzieningen gaat het om vastlegging in het Raadkamerformat.

4.5 Waardering SCIL en verbeter suggesties in geval van implementatie

Met medewerkers is gesproken of zij vinden dat de SCIL meerwaarde heeft en of zij aandachtspunten mee kunnen geven in geval de SCIL in hun organisatie wordt geïmplementeerd. Daarnaast is met twee officieren van justitie (die niet zelf de SCIL afnamen) gesproken over de vraag of zij vinden dat de SCIL meerwaarde heeft.

RvdK

Eén medewerker van de RvdK vond dat de SCIL geen meerwaarde heeft, omdat de SCIL geen bijdrage levert aan een ander advies van de RvdK; de SCIL is een screeningsinstrument. Een andere raadsmedewerker meent dat de SCIL in een beperkt aantal casussen van meerwaarde kan zijn, te weten in casussen met first offenders waarin de RvdK of andere instellingen nog geen bemoeienis hebben gehad. In andere gevallen is in een eerder stadium vaak al een vermoeden van LVB ontstaan. Wanneer dat niet de situatie is, wellicht bij jongeren die op de grens van wel of geen LVB balanceren, wordt de vraag gesteld in hoeverre LVB-specifieke hulpverlening dan noodzakelijk is. De overige geïnterviewde raadsmedewerkers zijn positiever, met als belangrijkste reden dat zij het verstandelijke vermogen van een jongere zelf niet altijd goed kunnen inschatten, temeer omdat zij zo weinig contactmomenten hebben met de jongeren. Verder wordt opgemerkt dat het instrument mogelijk ook behulpzaam kan zijn in andere type zaken, bijvoorbeeld beschermingsonderzoeken, en gezag- en omgangszaken. Maar ook door hen worden enkele kanttekeningen geplaatst bij het gebruik van de SCIL door RvdK, met als belangrijkste aandachtspunt dat richtlijnen nodig zijn voor de vraag wanneer en op welke wijze de SCIL van invloed is op de advisering door de RvdK. Er is geen eenduidige visie over wanneer advisering van een LVB specifieke leerstraf/WSG (zonder IQ-gegevens) mogelijk is en wanneer niet. Een ander aandachtspunt is de belastbaarheid van medewerkers en jongeren, de SCIL zou immers een extra vragenlijst betekenen bovenop de andere vragenlijsten. Het integreren van de SCIL in het LIJ zou hieraan enigszins tegemoet komen.

Jeugdreclassering

De medewerkers van jeugdreclassering vinden eveneens dat de SCIL meerwaarde heeft. Onderkend wordt dat signalering van LVB belangrijk is voor het bieden van adequate begeleiding, maar zij vinden het logischer als de SCIL wordt geïmplementeerd bij de RvdK, vanwege hun positie vooraan de keten. Voorgesteld wordt om de SCIL op te nemen in een toolbox voor jeugdreclasserders, zodat deze afgenomen kan worden op het moment dat twijfels bestaan over het verstandelijke vermogen van de jongere, in plaats van dat de SCIL consequent bij iedere jongere die voldoet aan de criteria wordt afgenomen.

²⁵ Respondenten konden meerdere opties selecteren.

Kleinschalige voorzieningen

De geïnterviewde medewerkers van de kleinschalige voorzieningen zijn allen positief over de SCIL. Opgemerkt wordt dat zij vaak te maken hebben met verouderde IQ-gegevens, maar dat ook de beeldvorming over het IQ van de jongere niet altijd adequaat blijkt te zijn. Volgens de medewerkers van de kleinschalige voorzieningen past de SCIL goed in de fase van diagnostiek die in de voorzieningen plaatsvindt. Niet alleen wordt LVB niet altijd gesignaleerd, maar gedurende de pilot is opgemerkt dat het ook voorkomt dat ten onrechte wordt vermoed dat een jongere een LVB heeft. De betreffende medewerker van de KV die bij de start van de pilot veronderstelde dat de doelgroep van de kleinschalige voorzieningen hoofdzakelijk jongeren met een LVB betreft, heeft gedurende de pilot toch een meer gedifferentieerde doelgroep ervaren dan van te voren gedacht. Net als de medewerkers van de RvdK, merkt ook een medewerker van een kleinschalige voorziening op dat uitgekristalliseerd moet worden wat te doen met de uitkomst van de SCIL.

Halt

Voor Halt heeft de SCIL ook meerwaarde, met als belangrijkste reden dat zij zelf niet altijd een goede inschatting kunnen maken van het verstandelijke vermogen van een jongere.

De communicatie tussen ketenpartners over de SCIL-afname vormt voor alle organisaties nog een aspect dat nader uitgewerkt dient te worden. De beperkte communicatie over de SCIL-afname die tussen ketenpartners gedurende de pilot heeft plaatsgevonden, wijst dit ook uit. Daarnaast wordt door voorstanders van de SCIL benadrukt dat het belangrijk is om het draagvlak voor de SCIL te onderhouden en verrotten. Zonder pilot bestaat het risico op het verdwijnen van de SCIL naar de achtergrond.

Openbaar Ministerie

De officieren van justitie tot slot menen dat de SCIL meerwaarde heeft. De SCIL kan allereerst van invloed zijn op de wijze waarop de officier van justitie ter zitting de jongere aanspreekt. Daarnaast kan met een indicatie voor LVB rekening worden gehouden in de strafeis. Erkend wordt dat het belangrijk is om bij de strafeis rekening te houden met het ontwikkelingsniveau van de betrokken verdachte. Bij LVB-jongeren in de leeftijd van 18-23 jaar kan bijvoorbeeld eerder nagedacht worden over de toepassing van het jeugdstrafrecht.

Samenvatting en conclusie

5

5 Samenvatting en conclusie

5.1 Doel, vraagstelling en opzet onderzoek

In januari 2017 is de pilot SCIL 14-17 gestart in de jeugdstrafrechtketen. Het doel van de pilot was om ervaring op te doen met de SCIL in de jeugdstrafrechtketen (ten behoeve van een eventuele landelijke implementatie van de SCIL 14-17) en de signalering van LVB-problematiek en bejegening van jeugdige justitiabelen met een LVB te verbeteren. Daarnaast werd beoogd om bij een geconstateerde vermoedelijke LVB zo mogelijk en nodig de advisering en de begeleiding van jongeren aan te passen. De pilot ging gepaard met evaluatieonderzoek. De evaluatie had betrekking op de uitvoering van de pilot, de ervaring van ketenpartners met de afname van de SCIL, de mate waarin de uitkomsten van de SCIL hebben geleid tot aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding en de waardering van de SCIL door betrokken medewerkers.

De onderzoeksvragen die in deze evaluatie beantwoord moesten worden vroegen enerzijds om informatie op casusniveau (uitkomst SCIL, omstandigheden bij afname et cetera), anderzijds om informatie over de uitvoering van en de ervaringen met de pilot als geheel. De informatie op casusniveau is ontsloten door middel van een webenquête. Pilotmedewerkers vulden na iedere SCIL-afname een webenquête in over de betreffende casus (n=179). In de webenquête beantwoordden medewerkers vragen over kenmerken van de casus, hun ervaring met afname van de SCIL, de uitkomst van de SCIL, eventuele aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding, et cetera. De overige informatie is verkregen door middel van interviews met betrokkenen bij de pilot, zowel bij de start van de pilot als na afloop van de pilot (n=24). Ook zijn interviews afgenomen bij officieren van justitie (n=2), de William Schrikker Groep (n=1) en heeft contact plaatsgevonden met de ontwikkelaars van de pilot (n=2).

In de onderstaande paragrafen wordt voor de afzonderlijke onderdelen de conclusies weergegeven van het onderzoek. Daarnaast wordt ingegaan op enkele aanknopingspunten die de evaluatie heeft opgeleverd, voor verbeteringen ten behoeve van de mogelijke landelijke implementatie van de SCIL 14-17 in de jeugdstrafrechtketen.

5.2 Opzet en uitvoering pilot

De pilot SCIL 14-17 is in drie regio's uitgevoerd bij verschillende ketenpartners in de jeugdstrafrechtketen, te weten Rotterdam, Amsterdam en Gelderland. De RvdK en de kleinschalige voorzieningen hebben deelgenomen in alle drie regio's, jeugdreclassering in de regio's Rotterdam en Gelderland en Bureau Halt in de regio Rotterdam. Per regio is een projectgroep gevormd, bestaande uit minimaal één afgevaardigde per deelnemende ketenpartner, de zogenoemde denkers. De denkers waren het aanspreekpunt voor de projectleider van de pilot.

Voorafgaand aan de pilot heeft tussen de denkers en de projectleider afstemming plaatsgevonden. De gemaakte samenwerkingsafspraken hadden betrekking op het delen van de SCIL-uitkomst, met als doel dat de uitkomsten door andere partners kunnen worden benut en om te voorkomen dat de SCIL niet voor een tweede keer bij dezelfde jongere wordt afgenomen. De zogenoemde doeners hebben de SCIL afgenomen. Het was aan de doeners zelf om te bepalen welke jongeren op basis van doelgroepbepaling in aanmerking kwamen voor SCIL-afname.

Met ketenpartners is gesproken over hun verwachtingen vooraf ten aanzien van de bruikbaarheid en de haalbaarheid van de afname van de SCIL. Ten aanzien van de bruikbaarheid waren betrokkenen redelijk positief over de SCIL. Verwacht werd dat bij jongeren een vermoeden van LVB zou worden geïndiceerd waar medewerkers dat op voorhand niet zouden verwachten. Ten aanzien van de haalbaarheid, meer specifiek de beoogde SCIL-afnames, waren ketenpartners vooraf kritisch. De beoogde aantallen ten behoeve van de pilot werden door alle ketenpartners, met uitzondering van Halt, niet realistisch geacht vanwege de lage instroom en het geringe aantal zaken dat in aanmerking komt voor SCIL-afname. Gedurende de pilot wees de praktijk dit ook uit en zijn stimulerende maatregelen ingezet, met als belangrijkste maatregel de afname van SCIL bij schoolverzuimzaken in aanvulling op afname bij alleen 'overige strafzaken'.

In totaal zijn 179 SCIL's afgenomen (het betrof 148 overige strafzaken en 31 schoolverzuimzaken). De meerderheid van de SCIL's is afgenomen door medewerkers van de RvdK en medewerkers van Halt. Vanwege de doelgroepbepaling (de inclusiecriteria en contra-indicaties) kwam niet alle casuïstiek in aanmerking voor SCIL-afname. Uiteindelijk bleek dat in 22 unieke casussen waarin de SCIL werd afgenomen de jongere niet voldeed aan alle inclusiecriteria, of dat een contra-indicatie van toepassing was. In de helft van deze casussen werd vervolgens op basis van de SCIL-score een indicatie voor LVB vastgesteld. Of dit in deze casussen ten onrechte is geïndiceerd, is niet bekend, maar in geval van landelijke implementatie van de SCIL is aandacht voor een juiste toepassing van de inclusie- en exclusiecriteria cruciaal om te voorkomen dat ten onrechte wordt geconcludeerd dat een jongere wel of niet vermoedelijk functioneert op het niveau van een LVB.

Na afloop van de pilot is aan de medewerkers gevraagd hoe het aantal SCIL-afnames zich verhoudt tot de totale caseload/instream van de medewerker, om zodoende zicht te krijgen op de vraag of de beoogde doelgroep voor SCIL-afname is bereikt. Geschat wordt dat bij ongeveer twee op de drie jongeren waarmee contact is geweest naar schatting geen SCIL is afgenomen. Mogelijk kwamen jongeren niet in aanmerking voor SCIL afname of had dit te maken met praktische factoren, waaronder tijdgebrek. Overigens kwamen jongeren op basis van leeftijd volgens medewerkers het vaakst niet in aanmerking voor SCIL-afname.

5.3 Ervaring met afname SCIL 14-17

In de meeste gevallen duurde het afnemen van de SCIL tussen de 5 en 15 minuten. In casussen waar het afnemen van de SCIL langer duurde dan 15 minuten, werd vaak een indicatie voor LVB vastgesteld. In twee derde van de casussen werd de SCIL afgenomen op kantoor. Daarna werd de SCIL het meest afgenomen op het politiebureau, gevolgd door afname bij de jongere thuis. De SCIL is hoofdzakelijk afgenomen aan het eind van het gesprek. Medewerkers kozen ervoor om de SCIL aan het eind van het gesprek af te nemen, omdat andere zaken op dat moment belangrijker waren om eerst te bespreken (zoals lopende zaken of opdrachten die de jongere moest maken). Het voordeel echter van SCIL-afname aan het begin van het gesprek is dat de medewerker na afloop van SCIL-afname indien nodig direct zijn/haar bejegening kan aanpassen.

Jongeren reageerden veelal coöperatief op de afname van de SCIL. Bij slechts 7 casussen (5%) leverde afname van de SCIL weerstand op; zij vonden het vermoeiend of kleinerend, voelden zich gecontroleerd tijdens het invullen van de SCIL of waren sceptisch over wat er met de SCIL wordt gemeten. Ook de reactie van ouders/verzorgenden op de afname van de SCIL was overwegend coöperatief. In minder dan de helft van de casussen is de uitkomst van de SCIL met jongeren besproken en in minder dan een kwart van de casussen met ouders. Voor het (nog) niet bespreken van de uitkomst zijn in de webenquête verschillende redenen genoemd, veelal praktisch van aard. Maar in de interviews is meermaals aangedragen dat behoefte is aan meer handvatten voor het bespreken van de uitkomst met jongeren en ouders in geval van een LVB-indicatie. Dit geldt ook voor het introduceren van de SCIL bij de jongere (en ouder(s)). In de training voorafgaand aan de pilot is daar naar de ervaring van medewerkers te weinig aandacht voor geweest. Bij een eventuele landelijke implementatie van de SCIL is dit een aandachtspunt. Het betreft dan niet alleen aandacht voor het bespreken van de uitkomst, maar ook aandacht voor het proces erna. Welke handelingsmogelijkheden hebben medewerkers/ welke handelingsperspectieven kunnen zij meegeven aan jongeren en ouders?

5.4 Uitkomst SCIL en aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding

De interpretatie van de medewerker van de SCIL-score komt niet geheel overeen met de vastgestelde afkapwaarden voor een vermoeden van een LVB. In 8 casussen is door de medewerker geen indicatie voor LVB vastgesteld waar de SCIL-score dit op basis van de afkapwaarde wel zou impliceren. Daarnaast is in 3 casussen ten onrechte een vermoeden van LVB door de medewerker geconstateerd. Ook hiervoor

geldt dat voorlichting over en naleving van de afkapwaarden voor de afzonderlijke leeftijden cruciaal is om te voorkomen dat ten onrechte een vermoeden voor LVB wordt geïndiceerd (of andersom).

Op basis van de SCIL-score is in 38 procent van de strafzaken (exclusief schoolverzuimzaken) een indicatie voor een LVB vastgesteld. Hierbij moet worden benadrukt dat het aantal keren dat een vermoeden van LVB is geïndiceerd niets zegt over de werkelijke prevalentie van LVB in de jeugdstrafrechtketen, onder meer vanwege de doelgroepbepaling. Bovendien zijn er signalen dat voorselectie heeft plaatsgevonden, dat wil zeggen dat de SCIL is afgenomen juist bij jongeren waar reeds werd vermoed dat sprake is van een LVB. Bij 3 op de 5 casussen is er overeenstemming tussen het vermoeden van de medewerker over mogelijke aanwezigheid van LVB voorafgaand aan afname van de SCIL en de uiteindelijke SCIL-score. Mogelijk betekent dit dat in de overige casussen een vermoeden van LVB niet (of op een later moment) gesignaleerd zou zijn door de medewerker. De potentiële meerwaarde van de SCIL manifesteert zich in de eerste plaats in deze casussen. Daarnaast kan de SCIL in de overige casussen ook van meerwaarde zijn, omdat de SCIL-score een bevestiging kan zijn voor de medewerker dat hij/zij op het goede spoor zit (of juist niet).

Naast een verbeterde signalering van LVB-problematiek biedt de SCIL-uitkomst de mogelijkheid om hiermee rekening te houden bij de bejegening, de advisering en de begeleiding van de jongere naar passende hulp en ondersteuning. In de casussen waarin volgens de medewerker op basis van de SCIL een indicatie voor LVB is vastgesteld, is gevraagd of zij de jongere anders zijn gaan bejegenen. Slechts één op de vijf medewerkers zei dit wel gedaan te hebben. Wanneer het een casus van de RvdK betrof met een indicatie voor LVB is nagevraagd of de LVB-indicatie heeft geleid tot advisering van een werk-/leerstraf gericht op de LVB-doelgroep en of de indicatie heeft geleid tot advisering van de WSG. Voor beide vragen geldt dat dit in slechts 18 procent van de casussen met een LVB-indicatie het geval was. Wanneer het een casus van jeugdreclassering, Halt of kleinschalige voorziening met een indicatie voor LVB betrof, is nagevraagd of de LVB-indicatie van invloed is op de hulpverlening/begeleiding. In 47 procent van de casussen werd aangegeven dat de indicatie (waarschijnlijk) wel van invloed is geweest.

De SCIL-uitkomst was gedurende de pilot derhalve zeer beperkt van invloed op het advies van de RvdK. Mogelijk waren de vragen over de opvolging van de SCIL niet in alle casussen relevant (bijvoorbeeld in casussen waarin de RvdK geen leerstraf of jeugdreclassering adviseerde), maar in de interviews kwam ook de discussie aan bod over de vraag of IQ gegevens nodig zijn alvorens een LVB-specifieke leerstraf en/of advisering van WSG mogelijk is. In casussen van jeugdreclassering, Halt en kleinschalige voorzieningen lijkt de SCIL-uitkomst daarentegen iets meer van invloed te zijn op het vervolgtraject. Desalniettemin is duidelijk geworden dat de vraag 'hoe nu verder', bij een casus met een indicatie voor LVB, bij de afzonderlijke ketenpartners in geval van landelijke implementatie van de SCIL nadere uitwerking vraagt.

5.5 Aandachtspunten voor mogelijke implementatie

De evaluatie van de pilot SCIL biedt een aantal aanknopingspunten voor verbetering indien besloten wordt de SCIL landelijk te implementeren bij (een deel van) de ketenpartners in de strafrechtketen.

De pilot heeft uitgewezen dat aandacht voor inclusiecriteria, contra-indicaties en afkapwaarden van belang is om te voorkomen dat ten onrechte een vermoeden van LVB wordt geïndiceerd (of andersom). Het digitaliseren van de SCIL kan dit knelpunt verhelpen. Een bijkomend praktisch voordeel van digitalisering is dat medewerkers te allen tijde de SCIL kunnen inzetten. Het 'niet op voorraad' zijn van de SCIL is dan niet (meer) aan de orde.

De feitelijke afname van de SCIL is zonder problemen verlopen. Medewerkers zijn tevreden over de eenvoud van het instrument en zowel jongeren als ouders hebben overwegend positief gereageerd op de SCIL-afname. Onder medewerkers bestaat wel behoefte aan handvatten over hoe zij de SCIL het beste kunnen introduceren bij jongeren. Gedurende de pilot heeft de introductie op uiteenlopende wijze plaatsgevonden: van heel vaag tot heel concreet. De ontwikkelaar van de SCIL is voorstander van een neutrale introductie: "ik wil de SCIL afnemen om een beeld te krijgen van je kennis, zodat ik daar in

het vervolg rekening mee kan houden.” Met een neutrale introductie wordt discussie over het beladen begrip ‘LVB’ voorkomen. Dit geldt ook voor de wijze waarop de SCIL uitkomst (dus het vermoeden van LVB) wordt genoteerd in de rapportages/hulpverleningsplannen. Enerzijds met het oog op zorgvuldige overdracht naar ketenpartners, anderzijds ter voorkoming van stigmatisering van de jongeren.

In de eenvoud van het instrument schuilt misschien het gevaar dat door pilotmedewerkers weinig gewicht en/of gevolg wordt toegekend aan de SCIL-uitkomst. Bij eventuele landelijke implementatie is het daarom belangrijk om, mede in het kader van het creëren van draagvlak, te benadrukken dat de SCIL een wetenschappelijk onderbouwd en gevalideerd screeningsinstrument is en niet een willekeurige opsomming van 14 vragen. Met de SCIL kan met een redelijke mate van betrouwbaarheid worden vastgesteld of iemand vermoedelijk functioneert op LVB-niveau. Onvoldoende kennis/begrip bij de pilotmedewerkers van de zeggingskracht en voorspellende waarde van de SCIL is naar alle waarschijnlijkheid mede debet geweest aan de beperkte invloed die de SCIL heeft gehad op de advisering en begeleiding van de jongere gedurende de pilot. Daarnaast ontbreekt het aan eenduidige richtlijnen wanneer en welk diagnostisch onderzoek in aanvulling op de screening met de SCIL moet worden gedaan om meer gefundeerde uitspraken te kunnen doen over de verstandelijke vermogens van de betreffende jongere. Tenslotte zal de jeugdstrafrechtketen een visie moeten ontwikkelen over het palet aan aanpassingen in bejegening, advisering en begeleiding van jongeren bij een indicatie voor LVB op basis van de SCIL .

Bijlage 1

Webenquête

B1

Bijlage 1 - Webenquête

Introductietekst

Bedankt voor het invullen van deze vragenlijst. Alle gegevens worden door RegioPlan Beleidsonderzoek verzameld om het gebruik van de SCIL 14-17 tijdens de pilot te evalueren en te komen tot een landelijke advies voor toepassing van de SCIL 14-17 binnen de strafrechtketen. Uw bijdrage is daarbij van groot belang! Vergeet daarom niet voor iedere SCIL 14-17 die u afneemt tijdens de pilot deze vragenlijst in te vullen.

Mocht u tijdens het invullen van de vragenlijst of daarna vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met Willemijn Smit, onderzoeker RegioPlan (willemijn.smit@regioplan / 020-5315322).

Klik hieronder op 'verder' om naar de vragen te gaan.

Kenmerken casus

1) Bij welke organisatie bent u werkzaam?

- Raad voor de Kinderbescherming
- Jeugdreclassering
- Halt
- Kleinschalige voorziening

2) In welke regio bent u werkzaam?

- Rotterdam
- Amsterdam
- Nijmegen

3) Hoe oud is de jongere?

... jaar

4) Wat is het geslacht?

- schoolverzuim
- overige strafzaak

Indien RvdK, JR, Halt

5) Wat voor type zaak is het?

- jongen
- meisje

6) Was voorafgaand aan afname van de SCIL LVB vastgesteld?

- ja
- nee

Indien ja

7) Hoe is deze vastgesteld?

- op basis van een IQ test
- op basis van een professionele inschatting

Indien IQ test

8) Wat is de IQ score van de jongere?

...

Indien professionele inschatting

9) Kunt u bovenstaand antwoord kort toelichten?

10) Wat was de reden voor afname van de SCIL bij deze jongere?

[Sprong indien antwoord op vraag 5: "op basis van een IQ test"]

11) Was voorafgaand aan afname van de SCIL het IQ bekend?

ja

nee

Indien ja

12) Wat is de IQ score van de jongere?

...

13) Wat was de reden voor afname van de SCIL?

14) Welk niveau onderwijs volgt de jongere?

vmbo (basis, kader, theoretische leerweg)

havo

vwo (atheneum/gymnasium)

anders, namelijk: _____

onbekend

Indien havo/vwo

15) Wat was de reden voor afname van de SCIL?

16) Was bij afname van de SCIL sprake van a. acute psychiatrische problematiek en/of b. inname van alcohol of soft- of harddrugs en/of

c. onvoldoende kennis van de Nederlandse taal?

ja

nee

Indien ja

17) Wat was de reden voor afname van de SCIL?

Afname SCIL

18) Welke indruk had u – voorafgaand aan afname SCIL – ten aanzien van een mogelijke LVB van de jongere?

- vermoeden van LVB
- geen vermoeden van LVB
- geen indruk

19) Hoeveel tijd kostte het afnemen van de SCIL?

- 5-10 minuten
- 10-15 minuten
- 15-20 minuten
- meer dan 20 minuten

20) Waar is de SCIL afgenomen?

- kantoor
- politiecel
- bij de jongere thuis
- binnen de JJI
- anders, namelijk: _____

21) Is de SCIL afgenomen in aanwezigheid van ouder(s)/verzorgende van de jongere?

- ja
- nee

Indien RvdK

22) In welke fase van het strafproces is de SCIL afgenomen?

- Inverzekeringstelling
- Inbewaringstelling
- 2a onderzoek
- 2b onderzoek
- anders, namelijk: _____

23) In welk deel van het gesprek werd de SCIL afgenomen?

- bij de start van het gesprek
- midden van het gesprek
- eind van het gesprek

24) Waren er knelpunten bij het afnemen van de SCIL bij deze jongere?

- ja, namelijk: _____
- nee

Wat leverde de SCIL u op?

25) Is bij de jongere op basis van de SCIL een indicatie voor LVB vastgesteld?

- ja
- nee

26) Wat is de score van de SCIL?

...

Indien ja

27) Bent u de jongere naar aanleiding van de uitslag van de SCIL anders gaan bejegenen?

- ja (waarschijnlijk)
- nee (waarschijnlijk niet)
- weet ik niet

Indien RvdK

28) Heeft de LVB indicatie geleid tot advisering werk/leerstraf gericht op de LVB doelgroep?

- ja (waarschijnlijk)
- nee (waarschijnlijk niet)
- weet ik niet

29) Heeft de LVB indicatie geleid tot advisering van de William Schrikker Groep voor jeugdreclassering?

- ja (waarschijnlijk)
- nee (waarschijnlijk niet)
- weet ik niet

Indien JR, Halt, KV

30) Heeft de LVB indicatie invloed op de hulpverlening/begeleiding

- ja (waarschijnlijk)
- nee (waarschijnlijk niet)
- weet ik niet

Indien ja

31) Kan je bovenstaand antwoord kort toelichten?

Indien JR

32) Heeft de LVB indicatie geleid tot overdragen van de zaak naar de William Schrikker Groep?

- ja (waarschijnlijk)
- nee (waarschijnlijk niet)
- weet ik niet

33) Heeft u de uitkomst van de SCIL gecommuniceerd met ketenpartners?

- ja (waarschijnlijk)
- nee (waarschijnlijk niet)
- weet ik niet

Indien ja

34) Met welke ketenpartner(s)

- Politie
- Halt
- Openbaar Ministerie
- Raad voor de Kinderbescherming
- Jeugdreclassering
- Kleinschalige voorziening (DJI)
- anders, namelijk: _____

Indien nee

Waarom niet? _____

35) Op welke plek heeft u de uitkomst van de SCIL vastgelegd in het dossier?

- intakeformulier
- hulpverleningsplan
- anders, namelijk: _____

Bespreken SCIL met jongeren en ouders

36) Hoe reageerde de jongere op de afname van de SCIL?

- coöperatief
- neutraal
- met weerstand
- anders, namelijk: _____

37) Heeft u de score met de jongere besproken?

- ja
- nee
- nog niet

Indien nee of nog niet

38) Waarom (nog) niet? _____

Indien ja

39) Hoe was de reactie van de jongere? _____

Indien ouder(s)/verzorgende aanwezig bij afname SCIL

40) Hoe reageerde de ouder(s)/verzorgende op de afname van de SCIL?

coöperatief

neutraal

met weerstand

anders, namelijk: _____

41) Heeft u de score met de ouder(s)/verzorgende besproken?

ja

nee

nog niet

Indien nee

42) Waarom (nog) niet? _____

Indien ja

43) Hoe was de reactie van de ouder(s)/verzorgende? _____

Klik hierna op 'verder'.

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst!

Bijlage 2

Slotenquête

B2

Bijlage 2 – Slotenquête

Introductietekst

De evaluatie van de pilot moet inzicht bieden in de kenmerken van de bereikte doelgroep (SCIL-afnames) én hoe deze kenmerken zich verhouden tot de beoogde doelgroep voor SCIL-afname. Met de webenquêtes die u heeft ingevuld hebben we informatie gekregen over de bereikte doelgroep, maar deze informatie zegt nog niks over de omvang en de kenmerken van de beoogde doelgroep. Daarom willen we vragen om nog een aantal vragen voor ons te beantwoorden. Ook zijn we benieuwd naar eventuele verbeter suggesties voor in de toekomst.

Voor vragen kunt u contact opnemen met Willemijn Smit, onderzoeker RegioPlan (willemijn.smit@regioPlan.nl)

Klik hieronder op 'verder' om naar de vragen te gaan.

1) Wat is uw naam?

...

2) Bij welke organisatie bent u werkzaam?

Raad voor de Kinderbescherming

Jeugdreclassering

Halt

Kleinschalige voorziening

3) In welke regio bent u werkzaam?

Rotterdam

Amsterdam

Nijmegen

Bij onderstaande vragen is het niet erg als u de precieze aantallen niet weet. Een schatting is ook voldoende.

4) Hoeveel SCIL's heeft u in totaal afgenomen?

Circa ... SCIL-afnames (totaal)

5) Hoeveel jongeren kwamen daarvan uit de caseload van een collega?

Circa ... SCIL-afnames uit caseload van een collega

6) Met hoeveel jongeren had u contact in de periode dat u aan de pilot meewerkte (inclusief de jongeren die buiten de doelgroepbepaling vielen)?

Circa ... jongeren

7) Op basis van welke criteria kwamen casussen in uw caseload doorgaans niet aanmerking voor een SCIL-afname? Sleep de criteria naar rechts op volgorde van meest voorgekomen tot minst voorgekomen.

omdat de jongere te jong of te oud was voor SCIL-afname	1. Meest voorgekomen ...
omdat al LVB was vastgesteld	2. ...
het IQ al bekend was	3. ...
omdat de jongere onderwijs volgde op niveau Havo of hoger	4. ...
omdat sprake was van a) psychiatrische problematiek, b) inname alcohol/drugs op moment van afname of c) onvoldoende kennis/begrip NL taal	5. Minst voorgekomen ...

8) Hoe beoordeelt u, op een schaal van 1 tot en met 5, de bijdrage van de SCIL aan het beter signaleren van LVB problematiek in de jeugdstrafrechtketen?

1

5

9) Als de SCIL binnen uw organisatie wordt geïmplementeerd, bent u bereid om dan als ambassadeur op te treden?

ja

nee

misschien

10) Heeft u nog suggesties hoe de pilot beter georganiseerd/opgezet had kunnen worden?

...

Klik hierna op 'verder'.

Hartelijk dank voor het invullen van de vragenlijst!

REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

RegioPlan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl